

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการบริหารกองทุนหมู่บ้านของ
ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

Khongthun Mooban Management Model in
Tambol Thapladuk, Mae Tha District , Lamphun Province

คณะผู้วิจัย	สังกัด	ตำแหน่ง
1. นายกำธร ธิฉลาด	สนง.พัฒนาชุมชน อำเภอแม่ทา	หัวหน้าโครงการ
2. นางพิญศรี วุฒิวงศ์	องค์การบริหารส่วนตำบลทาปลาดุก	นักวิจัย
3. นายนิกร ทุนกาศ	สนง.เกษตรอำเภอแม่ทา	นักวิจัย
4. นางบำเพ็ญ เมืองมูล	สนง.พัฒนาชุมชน อำเภอแม่ทา	นักวิจัย
5. นายกณาวุฒิ วุฒิวงศ์	อาสาสมัครโครงการมียาชาว่า	ผู้ช่วยนักวิจัย
6. นายไพบุลย์ จำหงษ์	กำนันตำบลทาปลาดุก	ผู้ช่วยนักวิจัย
7. นายสนั่น ใจมา	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๗	ผู้ช่วยนักวิจัย
8. นายไพบุลย์ สุรินเปา	อาสาพัฒนาชุมชน ต.ทาปลาดุก	ผู้ช่วยนักวิจัย
9. นางสมจิตร วงศ์คม	อาสาพัฒนาชุมชน ต.ทาปลาดุก	ผู้ช่วยนักวิจัย
10. นายยีน เป็นพนัสศักดิ์	สมาชิก อบต.	ผู้ช่วยนักวิจัย
11. นายอุดม กันจินะ	สมาชิก อบต.	ผู้ช่วยนักวิจัย
12. นายจำลอง ขุนทอง	สมาชิก อบต.	ผู้ช่วยนักวิจัย
13. นางสาวศุภกษิณ แก้วยศ	สนง.พัฒนาชุมชน อำเภอแม่ทา	ธุรการ-การเงิน

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ของตำบล
ทาบลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจจากการได้เคยมีโอกาส
ได้ศึกษาการบริหารกองทุนบ้านทาสองท่า ตำบลทาบลาดุก อำเภอแม่ทา ที่กล้าหาญ
ในการคิดตัดสินใจ จนประสบความสำเร็จในการเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่ดีในการบริหาร
กองทุนในหมู่บ้าน

ต้องขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลทาบลาดุก ที่เห็นชอบให้มีการ
ศึกษาเพื่อพัฒนาการบริหารกองทุนทั้งตำบล ถึงแม้ว่าคณะผู้ช่วยนักวิจัยหลายท่านจะ
ไม่ได้รับเลือกกลับมาเป็นสมาชิกอบต.อีกก็ตาม ตลอดจนผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นกำนัน-
ผู้ใหญ่บ้านจะหมดวาระในอบต.

หวังว่าคงมีการนำเอาบทเรียนที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ นำไปเป็นประเด็น
เสวนา พูดคุย ประชาคมเพื่อปรับปรุงการบริหารงานกองทุนของหมู่บ้าน ให้ดียังยั่งยืน
เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและวัฒนธรรมของชุมชนต่อไป

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค
ที่ให้โอกาสในแนวทางที่หลากหลาย ขอขอบคุณอำเภอแม่ทาและสำนักงานพัฒนาชุมชน
จังหวัดลำพูน ที่สนับสนุนการศึกษาวิจัยนี้ ด้วยดี

คณะนักวิจัย

ธันวาคม 2544

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษากระบวนการบริหารกองทุนด้านเศรษฐกิจในตำบลอย่างมีพลวัตต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้การบริหารกองทุนระหว่างชุมชนในตำบลและกับชุมชนภายนอกตำบล เพื่อสร้างกลไกในการบริหารกองทุนขององค์การบริหารส่วนตำบลในอนาคต

วิธีศึกษา ใช้การศึกษาจากเอกสารทั้งของทางราชการและของกลุ่มที่รวบรวมไว้ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง การประชุม การอบรม รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ของเขตศึกษาคือกองทุนด้านเศรษฐกิจในตำบลท่าปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาได้แก่ผู้นำชุมชนและผู้นำกองทุน จำนวน ๑๓ หมู่บ้าน

ผลการศึกษาพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกสามารถที่จะเรียนรู้การบริหารและสามารถปรับเปลี่ยนการบริหารได้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน ซึ่งมีชุมชนที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงจำนวน ๕ ชุมชน อย่างไรก็ตามการยังมีระบบอุปถัมภ์ ภาวะผู้นำที่ทำให้ระบบการควบคุมพฤติกรรมของผู้นำไม่เป็นไปตามความต้องการของสมาชิก ยังเป็นสิ่งที่ขัดขวางการสรุปบทเรียนของการเรียนรู้การบริหารกองทุนให้มีความโปร่งใส หลายชุมชนยังมีปัญหาอยู่

แนวทางในการบริหารกองทุนในอนาคต จะต้องพิจารณาถึงการสรุปบทเรียนการเรียนรู้ข้อผิดพลาดในอดีตของการบริหารกองทุน ต้องมีการแจ้งให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์และติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิดต่อการเรียนรู้ด้านการบริหารกองทุน การบริหารกองทุนในชุมชนในอนาคตที่ยั่งยืน ควรเอื้ออำนวยให้อีกาสแก่ชุมชนในการตัดสินใจผนวกกองทุนที่เหมือนกันเข้าเป็นกองทุนเดียวกัน จึงจะเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ ๑ บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	2
แผนการดำเนินงาน	2
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน	4
แนวคิดเครือข่ายสังคม	5
แนวคิดสถานะภาพและบทบาทของผู้นำ	8
แนวคิดการจัดระเบียบทางสังคม	10
แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	12
แนวคิดความเข้มแข็งชุมชน	13
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	15
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	21
ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตำบลทาลาดูก	21
สมัยชุมชนบ้านป่า	21
สมัยการทำไม้สัก	24
สมัยการเปลี่ยนแปลงสู่โลกภายนอก	25
สมัยของการพัฒนาชนบท	29
การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	32
รายนามแคว้น/กำนันตำบลทาลาดูก	34
ประชากรและครัวเรือน	35
แผนที่ตำบลทาลาดูก	36
ประวัติการก่อตั้งชุมชนหมู่บ้านและกองทุนในชุมชน	39

บทที่ ๕ สรุปและวิจารณ์	74
บทสรุป	74
การอภิปรายผล	80
ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก	86

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

แม้ว่าสังคมไทยโดยภาพรวมจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมของข้อมูลข่าวสารแล้วก็ตาม แต่ชุมชนในชนบทก็มิได้เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมดังกล่าวทั้งหมด ต่างก็มีเอกลักษณ์ และแบบอย่างในการพัฒนาตนเองที่แตกต่างกันไปตามสภาวะของผู้นำบริบททางสังคม สภาพสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ของสังคม กระแสการพึ่งตนเองของชุมชนยังดำรงอยู่บ้าง ท่ามกลางกระแส การเปลี่ยนแปลงของสังคมใหญ่

การศึกษาของกำธร ธิลาต (2541) การบริหารกองทุนด้านเศรษฐกิจในหมู่บ้านทาสองท่า หมู่ที่ 7 ต.ทาปลาตุก พบว่าผู้นำและองค์กรชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ภายใต้ระบบกองทุนต่าง ๆ จากรัฐ จนสามารถมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในการจัดระบบการจัดการกองทุนด้านเศรษฐกิจ สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้นพ้นเกณฑ์ความยากจน (จปฐ.) ทั้งหมู่บ้าน และเป็นตัวอย่างกับหมู่บ้านอื่น ๆ ได้

ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแต่ละหมู่บ้านต่างก็มีกองทุนหมู่บ้านอยู่ แต่มีการบริหารกองทุนที่แตกต่างกัน ตามเงื่อนไขของแหล่งทุนและสภาพสังคม หากเปิดโอกาสให้ทุกกองทุนของชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลได้เข้ามามีส่วนร่วม จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการวางแผนให้การสนับสนุนการบริหารกองทุนด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น สอดคล้องและตอบสนองกับความต้องการของชุมชนและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการบริหารกองทุนด้านเศรษฐกิจในตำบล
2. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ระหว่างกองทุนด้านเศรษฐกิจในตำบล
3. เพื่อสร้างกลไกของ อบต. ในการพัฒนาแนวทางการบริหารกองทุนด้านเศรษฐกิจในตำบล

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้กองทุนด้านเศรษฐกิจในหมู่บ้านมีแผนงานในการปรับปรุงการบริหารงาน และจัดการให้มีการกระจายผลประโยชน์ไปสู่กลุ่มคนเป้าหมาย ได้มากยิ่งขึ้น
2. ทำให้กองทุนในหมู่บ้านสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งในด้านการระดมเงินทุนการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ทำให้องค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนกองทุนในหมู่บ้าน มีแนวทางในการพัฒนาการบริหารกองทุน ที่สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายในแต่ละชุมชนต่อไป

แผนการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยเสนอโครงร่างให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทาบลาดุกทราบถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย
2. ทีมวิจัยประชุมร่วมกับ กม., กพสม., และผู้นำกองทุนดำเนินการสำรวจกองทุนเป็นรายหมู่บ้าน จำนวน 13 หมู่บ้าน

3. ทีมวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์การดำเนินงานกองทุน จากคณะกรรมการ
กองทุน สมาชิกกองทุนและบุคคลทั่วไปในหมู่บ้าน
4. จัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน เรื่องกองทุนกับการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
ในชุมชน จัดทำแผนปฏิบัติการของหมู่บ้าน (ตามความสนใจ)
5. สรุปผลข้อมูลเบื้องต้น
6. จัดเวทีแลกเปลี่ยนนำเสนอสรุปผลการดำเนินงานกองทุน (ระดับตำบล)
แยกตามประเภทของกองทุน จัดทำแผนปฏิบัติการการปรับปรุงกองทุนในหมู่บ้าน
และนำเสนอต่อสภา อบต.ทาลาดุก สรุปกำหนดทิศทางการบริหารกองทุนในตำบล
7. ดำเนินการพัฒนากลไกและรูปแบบการบริหารกองทุนตามแผน
ปฏิบัติการ โดยสร้างหรือปรับปรุงกองทุนตัวอย่างในชุมชน จำนวน 4 กองทุน
8. สัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติม
9. เขียนสรุปรายงานผลการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา "การพัฒนารูปแบบการบริหารกองทุนหมู่บ้านของตำบล
ท่าปลาตึก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน" ในครั้งนี้จำเป็นต้องใช้แนวคิดทฤษฎีและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะสามารถสร้างกรอบคิด และสมมุติฐานของการวิจัย ที่จะไปสู่
การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยอย่างมีความรอบด้าน ซึ่งจะใช้แนวคิดทฤษฎีและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้คือ

1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวคิดเครือข่ายทางสังคม
3. แนวคิดสถานภาพและบทบาทของผู้นำ
4. แนวคิดการควบคุมทางสังคม
5. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
6. แนวคิดความเข้มแข็งของชุมชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนา
ท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถพิจารณาพฤติกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ คือ (สุภาวงศ์
จันทวานิช. ใน อุทัย ดุลยเกษม, 2536 : 94)

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การศึกษาในครั้งนี้ ได้พิจารณาการบริหารกองทุนในชุมชน ว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารกองทุนในชุมชนอย่างไร ? มากน้อยขนาดไหน? และเกิดผลอย่างไร ?

แนวคิดเครือข่ายสังคม

เครือข่ายสังคม (Social Network) หมายถึง กลุ่มของความสัมพันธ์ที่บุคคลกลุ่มหนึ่งมีต่อกัน โดยคุณลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น สามารถนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ได้ เครือข่ายสังคมนี้ประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์ทั้งหมดของคนในสังคม เครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีต่อกันนั้น มีอิทธิพลกำหนดแนวทางพฤติกรรมของบุคคลในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการทางการเมือง (Political Entrepreneur) ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เครือข่ายสังคมที่จะทำการศึกษาในครั้งนี้เป็นสิ่งที่มิได้อยู่ในทุกระบบสังคม นั่นคือเครือข่ายทางญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงานและคนที่รู้จักนับถือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามมาได้แก่ การไปมาหาสู่ การต่อรอง การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีกับผู้อื่น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่คนไทยเรียกกันทั่วไปว่า "การใช้เส้นสาย" รวมทั้งผลของพฤติกรรมดังกล่าวที่มีต่ออุดมการณ์ทางการเมือง และความขัดแย้งในสังคม (ชาติชาย ณ เชียงใหม่ , 2528 : 32)

เนื่องจากความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม จะเกิดขึ้นใหม่และเสื่อมสลาย

ลงอยู่ตลอดเวลา ตามความผูกพันที่มีต่อกันหลาย ๆ ด้าน แนวความคิดเครือข่ายสังคม จึงเน้นให้เห็นถึงพฤติกรรมทางสังคม ที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงและหลากหลาย มีความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ คือการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือใช้เส้นสาย เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแก้ไขปัญหา หรือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

แนวความคิดเครือข่ายสังคมช่วยให้มองเห็น ภาพอีกด้านหนึ่งของผู้นำ ที่แสดงให้เห็นว่า ภายใต้พลังความกดดันต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชน โดยผู้นำจะเป็น ผู้พยายามยกฐานะความเป็นอยู่ของตน โดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับชาวบ้านทั่วไป หรือกับผู้นำท้องถิ่นคนอื่นหรือกับข้าราชการ หรือกับพ่อค้าในเมือง รวมทั้งนักการเมือง ซึ่งเป็นเครื่องมืออันหนึ่งในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและครอบครัว หรือส่งผ่าน ความต้องการเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรต่าง ๆ จากรัฐ ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมภายในหมู่บ้าน

ดังนั้น แนวความคิดเรื่องเครือข่ายสังคม จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เรา เข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้นำเท่านั้น หากยังแสดงให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์ ระหว่างคนในชนบทกับคนในเมือง ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับอำนาจ และอิทธิพลนอกชุมชน โดยในแง่การเมืองผู้นำในชนบทจะมีโอกาสในการเข้าถึง ผู้มีอำนาจและกลไกการบังคับในระดับสูงขึ้นไป (แอนดรู เทอร์ตัน , 2533:51) ทางด้านเศรษฐกิจ ผู้นำก็จะเป็นผู้ได้ประโยชน์ที่สามารถหาผลประโยชน์และสะสมทุน ได้มากขึ้น จากเครือข่ายของระบบทุนนิยมที่ขยายตัวเข้าไปในชุมชน (ชยันต์ วรรณะภูดี ,2533:148) ส่วนในระดับชุมชนนั้น ผู้นำชุมชนยังสามารถเสริมฐานะทางด้านเศรษฐกิจ และการเมืองให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น โดยการให้ความอุปถัมภ์ทางสังคม จึงทำให้เกิด ความชอบธรรมขึ้นในสายตาคนในชุมชน (เทอร์ตัน , อ้างแล้ว : 51)

การวิเคราะห์เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม มองสังคมมีลักษณะเป็น เครือข่ายใยแมงมุม บุคคลคือจุดที่เส้นใยของเครือข่ายมาพบกัน กล่าวง่าย ๆ คือ

บุคคลคนหนึ่งย่อมมีความสัมพันธ์กับคนอื่นเป็นจำนวนมาก ในหลายรูปลักษณะ และสถานการณ์ บุคคลที่มีเส้นโยงความสัมพันธ์กว้างขวางทั้งในและนอกหมู่บ้าน ย่อมมีความสำคัญในสังคม และการเปลี่ยนแปลงในหมู่บ้านมากกว่าคนอื่น ๆ ที่มีสายความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับคนอื่น ๆ น้อย บุคคลที่เป็นจุดรวมของสายสัมพันธ์ จำนวนมากนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดรวม (Nodes) ของความสัมพันธ์ในท้องถิ่น หรือชุมชนนั้นได้ (อคิน รพีพัฒน์. ในอุทัย ดุลยเกษม, 2536 : 64-65)

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าทุกๆคนในโลกรู้จักและมีความสัมพันธ์ถึงกันหมด โดยผ่านบุคคลที่ตนเองรู้จัก ซึ่งจะเห็นได้ว่าในโลกความเป็นจริงนั้น เครือข่ายทางสังคมของเรากว้างใหญ่มาก การที่จะศึกษาเครือข่ายสังคมจึงจำเป็นที่จะต้องเริ่มที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ตั้งถือว่าเป็นจุดศูนย์กลาง และจะพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีสายสัมพันธ์กับใครบ้าง และพวกเขาเหล่านั้นมีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างไร ? เครือข่ายสังคมของกลุ่มหนึ่ง จึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่เราสามารถใช้ให้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้อื่น (ชาติชาย ณ เชียงใหม่ , อ่างแล้ว : 35)

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงและเครือข่ายความสัมพันธ์ (Networks) ต้องอาศัยแนวคิด เรืองเวที (Arena) และสนาม (Field) ที่เป็นขอบเขตยึดและหัดได้ อยู่ตามเวลาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เวทีเป็นพื้นที่ ๆ เล็กกว่าสนามและอยู่ในสนาม เวทีเป็นพื้นที่ ๆ มีปรากฏการณ์เกิดขึ้น เช่น ปรากฏการณ์เกิดขึ้นและพัฒนาการของกองทุนเป็นสิ่งที่ต้องการศึกษา ส่วนสนามนั้นเป็นขอบเขตของพื้นที่ตำบล อำเภอที่ผู้แสดงบนเวทีมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านั้นมีผลกระทบต่อผู้แสดงและปรากฏการณ์บนเวที (อคิน รพีพัฒน์. อ่างแล้ว : 66)

การศึกษาค้นคว้าได้มีการพิจารณาว่ามีการใช้เครือข่ายทางสังคม ทั้งภายในและภายนอก เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการบริหารของกองทุนแต่ละชุมชนอย่างไร ?

แนวคิดสถานะภาพและบทบาทของผู้นำ

มนุษย์แต่ละคนตั้งแต่เกิด จะมีสถานภาพติดตัวมาไม่เป็นทางตรง ก็ทางอ้อม สังคมจึงเป็นศูนย์รวมของสถานภาพต่าง ๆ จากการมีสถานภาพที่แตกต่างกัน ทำให้มนุษย์สามารถติดต่อมีความสัมพันธ์กัน โดยอาศัยสถานภาพของแต่ละบุคคล เป็นหลักในการติดต่อเกี่ยวข้องกัน การที่มนุษย์มีการติดต่อสัมพันธ์กันในสังคมได้ เพราะสังคมมีบรรทัดฐาน ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ให้เป็นไปตามที่สังคมกำหนด ให้สมาชิกมีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเป็นระเบียบ เป็นการรับรู้และยอมรับโครงสร้างทางสังคม (สุพัตรา, 2534 : 25)

สถานภาพ [Status] คือตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมด ที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม สถานภาพ จะกำหนดบุคคลนั้น ๆ ว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบ ใดในสังคม สถานภาพจึงเป็นสิ่งเฉพาะบุคคล ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น มีเครื่องหมายและสัญลักษณ์เป็นของตนเอง อย่างไรก็ตาม สถานภาพนั้นมีทั้งสถานภาพ ที่ติดตัวมา [Ascribe Status] ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมและธรรมชาติกำหนด ส่วนสถานภาพ ที่ได้มาภายหลังหรือได้มาโดยความสามารถ [Achieved Status] เป็นตำแหน่ง ที่ต้อง ดันรนชวนขวายด้วยความสามารถและสติปัญญาของตนเอง (สุพัตรา , อ้างแล้ว : 26)

บทบาท [Role] คือการปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเดิมเป็นพ่อบทบาทต้องเลี้ยงดูลูก แต่อีกบทบาทหนึ่งเป็นครู บทบาทต้อง สั่งสอนอบรมนักเรียนให้เป็นคนดี หรืออีกบทบาทหนึ่งเป็นคนไข้ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ของหมอ ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามนุษย์แต่ละคนมีบทบาทหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ยิ่งสังคม ซับซ้อนมากขึ้นเท่าใด บทบาทก็จะยิ่งแตกต่างออกไปมากขึ้น [สุพัตรา , อ้างแล้ว : 30]

สถานภาพและบทบาทขัดกัน [Status and Role Conflicts] การที่ บุคคล มีหลายสถานภาพในเวลาเดียวกัน ทำให้คนนั้นมีบทบาทหลายอย่างในเวลาเดียวกันด้วย

บุคคลคนนั้นจะถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตาม บทบาทที่ตนมีสถานภาพอยู่ แต่การปฏิบัติตนในบทบาทหนึ่ง อาจขัดแย้งไม่ลงรอยกับการปฏิบัติตนอีกบทบาทหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อใดสามารถตกลงได้ว่า ควรใช้บทบาทนั้นอย่างไร เช่น สถานภาพของการเป็นผู้นำชุมชนอาจขัดแย้งกับสถานภาพของบิดา ที่จะต้องมีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรภรรยา เป็นต้น [สุพัตรา , อ้างแล้ว : 29-30]

สถานภาพของผู้นำ ที่มีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครองในหมู่บ้านมีดังนี้ [สุพัตรา , อ้างแล้ว : 74]

1. เพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างบุคคลที่เป็นความขัดแย้ง และเกิดขึ้นอยู่เสมอในสังคมมนุษย์ อาจเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างคุณค่า หรือจุดหมายปลายทาง หรืออาจเกิดจากพฤติกรรมที่ขัดต่อสังคม จนกระทั่งเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น
2. เพื่อคุ้มครองบุคคลให้ปลอดภัยพ้นจากการละเมิดใด ๆ และได้รับหลักประกันในเสรีภาพ
3. รักษาความสงบเรียบร้อย ส่งเสริมความมั่นคงและสวัสดิการสังคม
4. พัฒนาและสร้างความเจริญก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ เพื่อความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคงในด้านนี้แก่สมาชิกในสังคม

บทบาทของผู้นำ อาจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตามลักษณะพลวัตรและปฏิสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลที่จะต้องปรับตัว ให้เข้ากับสถานการณ์ที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไป บทบาทของผู้นำ จึงอาจเบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังของชุมชน ที่ไม่เป็นไปตามบรรทัดฐาน หรือกฎระเบียบที่กำหนดไว้ ซึ่งคนในระดับผู้นำในหมู่บ้านจะมีความพยายามที่จะสืบทอดรักษาสถานภาพทางเศรษฐกิจของกลุ่มตนไว้ โดยผู้นำเหล่านี้อาจมีบทบาทหลายอย่างในเวลาเดียวกัน หรือครอบคลุม ที่มีสมาชิกหลายคนที่มีบทบาทแตกต่างกัน หรือ

ขัดแย้งกันรวมกันอยู่และมีเส้นสายสัมพันธ์กับพันธมิตรที่อยู่นอกหมู่บ้าน ซึ่งจะมีบทบาทในการเชื่อมโยงชาวบ้านและระบบของหมู่บ้าน ให้เข้ากับโครงสร้างของรัฐและการตลาด (แอนดรู เทอร์ตัน , อ้างแล้ว : 50)

การศึกษาในครั้งนี้ จะศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนได้แสดงบทบาทในการบริหารกองทุนในชุมชนอย่างไร ? เบี่ยงเบนไปจากความคาดหวังของชุมชนอย่างไร

แนวคิดการจัดระเบียบทางสังคม

ในกระบวนการจัดระเบียบทางสังคมนั้น โดยปกติแล้วจะใช้กลไกการบังคับในการจัดระเบียบทางสังคมที่มี 2 แบบคือ (ไคโลดตี , อ้างแล้ว : 14-16)

1. กลไกการบังคับแบบไม่รุนแรง [Nonviolent] กลไกนี้จะมีประโยชน์มากสำหรับประชาชนที่มีอำนาจน้อย ไม่มีเครื่องมือหรือทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีลักษณะหลายแบบดังนี้

1.1 การใช้คำข่มขู่ [Treats] คือการขู่ว่าจะใช้วิธีการบังคับที่รุนแรงกว่า หรือขู่ว่าจะถอนรางวัล ซึ่งจะใช้แบบใดนั้นขึ้นอยู่กับว่าบุคคลหรือกลุ่มที่ต้องการควบคุมว่ามีข้อต่อรองมากน้อยแค่ไหน ถ้ามีทรัพยากรจำกัดก็ใช้วิธีบังคับที่รุนแรงกว่า ถ้ามีทรัพยากรเพียงพอก็ใช้การถอนรางวัลเป็นเครื่องมือ

1.2 การโต้ข้อกล่าวหา [Argument] เป็นกลไกที่ใช้ได้จำกัดมาก ถ้าโต้ข้อกล่าวหาไม่ได้ ต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และถูกควบคุม

1.3 การขัดจังหวะด้วยคำพูด [Verbal Disruption] เช่นการตะโกนว่า ผู้พูดแสดงการดูถูกในที่สาธารณะ กลไกนี้ใช้เพื่อป้องกันการโต้แย้งที่มีเหตุผลของอีกฝ่ายหนึ่ง

1.4 การระงับรางวัล [Withholding Rewards] ถ้าบุคคลหรือกลุ่มควบคุมรางวัล ที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องการจึงจะใช้กลไกนี้ได้ เช่น การระงับความรัก การยกย่อง เป็นต้น หรืออาจเป็นการระงับการบริหารหรือระงับการอำนวยความสะดวก

2. การบังคับแบบรุนแรง [Violent] เป็นการใช้กำลังแบบเปิดเผย เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ จะรุนแรงมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับทรัพยากรและเป้าหมายต่าง ๆ ได้แก่

2.1 การจลาจลและการกระทำของฝูงชนผู้บ้าคลั่ง [Riots and Mob Action] การจลาจลมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายไม่แน่นอน ขณะที่ฝูงชนผู้บ้าคลั่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางอารมณ์ และพฤติกรรมมีจุดหมายที่แน่นอน กลไกทั้งสองชนิดนี้จะเกิดขึ้น เมื่อสถานการณ์ทางสังคมก่อให้เกิดความตึงเครียดและคับแคบใจที่กลไกอื่น ๆ ในการควบคุมไว้ประสิทธิภาพซึ่งการใช้กลไกดังกล่าวจะเกิดขึ้นทันที โดยไม่มีการวางแผนมาก่อน แต่จะได้ผลเพียงใด ขึ้นอยู่กับระดับของการบังคับให้การจลาจลหรือฝูงชนผู้บ้าคลั่งกระจายออกไป ที่อาจมากพอที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม

2.2 การปฏิวัติ [Revolution] เป็นการบังคับแบบรุนแรง จะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มของบุคคลต่าง ๆ มารวมกันและใช้หรือเตรียมการใช้กำลังเข้าต่อสู้กับกลไกของรัฐบาล

2.3 กลไกความน่ากลัว [Teror Strategies] ได้ใช้วิธีการรุนแรง เช่น การระเบิด การฆาตกรรม การกลุ่มมรุมทำร้าย

กลไกบังคับเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือป้องกันการเปลี่ยนแปลงสังคม เพื่อทรงไว้ซึ่งอำนาจในการควบคุมการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามสัญญาประชาคม หรือตามกติกาสหประชาชาติ

ในการศึกษาค้นคว้า จะพิจารณาว่าได้มีการใช้กลไกบังคับในการบริหารกองทุนในชุมชนอย่างไร ?

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้น เพราะเกิดจากการแพร่กระจาย ทางด้านวัฒนธรรม (Element of Culture) ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2526 : 41-45)

1) นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง ความคิด (Idea) ความรู้ (Knowledge) การปฏิบัติ (Practice) หรือวัสดุสิ่งของ (Object) ที่คิดว่าเป็นของใหม่ สำหรับทัศนะของคนใดคนหนึ่ง (Subjectively Men) การรับเอานวัตกรรมใหม่ อาจเป็น การรับเอาแบบอย่างของความคิด (Symbolic Adoption) หรือรับเอาแบบอย่างของ การกระทำ (Action Adoption) ซึ่งนวัตกรรมที่เป็นที่ยอมรับได้ง่ายจะ ต้องมีลักษณะ ดังนี้

1.1 ได้ประโยชน์มากกว่าของเดิม (Relative Advantage)

1.2 สอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมที่รับ (Compatibility)

1.3 ไม่มีความสลับซับซ้อนมาก (Less Complexity)

1.4 สามารถแบ่งทดลองได้ครั้งละน้อยได้ (Triability)

1.5 สามารถมองเห็นหรือเข้าใจได้ง่าย (Observability)

2) การสื่อสาร (Channels) หมายถึงช่องทางที่จะสื่อสาร เช่น ช่องทาง ไม่เป็นทางการ หรือช่องทางเป็นทางการ รวมทั้งการสาธิตหรือการดูงาน เป็นต้น

3) ช่วงเวลาของการรับนวัตกรรมใหม่ ขึ้นอยู่การรับรู้ของคนในสังคมนั้น ๆ

4) อิทธิพลของระบบสังคมเดิม (System Effect) เช่น กลุ่มเพื่อน ผู้นำ เครือญาติ ประเพณีวัฒนธรรม จะเป็นสิ่งตัดสินใจในการรับเอานวัตกรรมนั้น ๆ หรือไม่

การศึกษาครั้งนี้ จะพิจารณาว่าแต่ละชุมชนมีเหตุผลอย่างไร? ในการ พิจารณาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง การบริหารกองทุนในชุมชน

แนวคิดความเข้มแข็งชุมชน

ชุมชนจะต้องผ่านการเรียนรู้ จากกระบวนการวิพากษ์ (Critical) เป็นการสื่อสาร (Communication) เพื่อสรุปบทเรียนถึงรากของปัญหา มีความเห็นทั้งที่สอดคล้องกันและความเห็นที่เป็นความขัดแย้ง (Conflict) ในกระบวนการแก้ไขปัญหาที่มีความสัมพันธ์ที่หลากหลายและเชิงซ้อน (Complexity) ในสังคม มีความต่อเนื่อง (Dynamic) เป็นลักษณะของพัฒนาการในการมองปัญหาที่เกิดขึ้น

(ศ.ดร.อานันท์ กาญจนพันธ์ บรรยายในการประชุมประจำปี "การวิจัยเพื่อท้องถิ่น" ครั้งที่ ๑ วันที่ 26 เมษายน 2543 ณ โรงแรมเชียงใหม่ออคิด โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย-สกว.)

องค์ประกอบความเข้มแข็งชุมชน

องค์ประกอบภายใน เช่น ทูทางสังคม, กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน, กระบวนการจัดการ,

องค์ประกอบภายนอก เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ, โครงสร้างพื้นฐาน, การบริหารเงินทุน (กองทุน), ลักษณะอาชีพภาคการเกษตร, ลักษณะอาชีพนอกภาคการเกษตร

(ศ.นพ.ประเวศ วะสี บรรยายในการประชุมประจำปี "การวิจัยเพื่อท้องถิ่น" ครั้งที่ ๑ วันที่ 25 เมษายน 2543 ณ โรงแรมเชียงใหม่ออคิด โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย-สกว.)

องค์ประกอบประชาสังคมที่เข้มแข็ง

1. จิตสำนึกประชาคม (Civic consciousness) คือสำนึกตนเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชน และมีเจตจำนงที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบ และร่วมแก้ไขปัญหากับฝ่ายต่างๆ ยอมรับในการรวมตัวและความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน

2. โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ (Civic infrstruction) และช่องทางสื่อสาร หมายถึง โครงสร้างที่เอื้อให้ผู้คนมีโอกาสสื่อสารพูดคุยถึงปัญหาร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยกันที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เวทีประชาคม (Civic forum) ในรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นที่ที่สร้างความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของชุมชนและสาธารณะ

3. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและการตัดสินใจ หมายถึงสิ่งที่ประชาชนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดกับคนในชุมชนสาธารณะ

4. ภาวะการนำและผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำที่ให้โอกาสแก่ผู้คนเข้ามามีส่วนร่วมและริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ผูกขาดความคิดหรือการเป็นเจ้าของปัญหา หรือเจ้าของชุมชน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบันมีความหลากหลาย ในความสัมพันธ์ระดับแนวระนาบ ลดความสัมพันธ์ในแนวดิ่งในเชิงอุปถัมภ์

(พอ.นพ.ทวีศักดิ์ นพเกษร "วิกฤตสังคมไทย 2540กับบทบาทวิทยาการกระบวนการ" เล่มที่ ๑ สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม 2542 : 20-21)

การศึกษาครั้งนี้ จะพิจารณาว่าความสำเร็จและความล้มเหลว ของการบริหารกองทุน เกิดจากองค์ประกอบที่สำคัญอย่างไร ?

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกองทุนหมู่บ้านครั้งนี้ ได้ใช้แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ผ่านการประชุมวิเคราะห์ระหว่างทีมวิจัย¹ โดยมีวิธีและขั้นตอนการวิจัยกว้าง ๆ ดังนี้

1. การสำรวจจากเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ลงไปสนับสนุนด้านกองทุนในชุมชน เช่น สนง.พัฒนาชุมชนอำเภอ สนง.เกษตรอำเภอ สถานีอนามัยตำบล สนง.ปกครองอำเภอ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลทาปลาดุก เป็นต้น เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชน ที่ทีมวิจัยจะเข้าไปสัมภาษณ์ภายหลัง

2. การสัมภาษณ์จากชุมชน ในระยะแรกที่เข้าไปในชุมชนทีมวิจัยจะเข้าไปศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน เพื่อศึกษารากฐานความสัมพันธ์ของกลุ่มคนตระกูลต่าง ๆ ในชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับภาวะความเป็นผู้นำชุมชนและสายสัมพันธ์กับคนนอกชุมชน ระบบอุปถัมภ์ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ความสัมพันธ์ทางการผลิตเพื่อหาเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่าง คนในชุมชนกับคนนอกชุมชน เพื่อเป็นการประเมินการบริหารกองทุนในชุมชนอย่างคร่าว ๆ ว่าประชาชนมีความพอใจหรือไม่พอใจ

¹ทีมวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวน ๑๓ คน ประกอบด้วยทีมวิจัย ๒ ส่วน

ส่วนที่ ๑ เป็นนักวิจัยที่เป็นเจ้าหน้าที่ที่ได้เข้าไปทำงานในตำบลจำนวน ๘ คน แต่ต่อมาได้ขอลาออกจากทีมวิจัยไปจำนวน ๒ ราย ปัจจุบันเหลือนักวิจัยที่เป็นเจ้าหน้าที่ทำงานในพื้นที่จำนวนเพียง ๑ ราย นอกนั้นได้ย้ายไปทำงานที่อื่นหมด

ส่วนที่ ๒ เป็นผู้ช่วยนักวิจัยที่เป็นชาวบ้านที่ประกอบด้วยสมาชิก อบต.กำนัน-ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำอื่น ๆ จำนวน ๗ คน เมื่อมีการเลือกตั้ง อบต.วาระใหม่ปรากฏว่าผู้ช่วยนักวิจัยสามารถได้รับเลือกกลับเข้ามาเป็นสมาชิก อบต.ได้ ๒ ราย (กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน หมตวาระโดยปริยาย)

ในการบริหารกองทุน ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการพิจารณาในการจัดเวทีประชาคมว่าจะสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในชุมชนมากน้อยขนาดไหน

3. การสำรวจกองทุนชุมชน หลังจากที่ได้ทบทวนได้เข้าไปสร้างความคุ้นเคย ทำความรู้จักและให้ชุมชนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยเรื่องกองทุนแล้ว ก็จะเข้าไปสำรวจกองทุนที่มีอยู่ในชุมชนว่า ได้เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปในชุมชน เข้าร่วมมากน้อยอย่างไร การบริหารกองทุนมีการออกระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันอย่างไร ? เคยมีกองทุนอะไรบ้างที่ดำเนินการแล้วไม่ได้ผล ปัญหาเพราะอะไร ? ได้มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร ? มีเอกสารและการบันทึกผลการดำเนินงานของกลุ่มเป็นอย่างไร ? มีข้อสังเกตที่สมาชิกหรือคณะกรรมการสะท้อนให้เห็นถึงเบื้องหลังการดำเนินงานเป็นอย่างไร ?

4. การจัดเวทีประชาคมในชุมชน หลังจากที่ได้เข้าสำรวจ สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน แล้วจะนำเอาความคิดเห็นของผู้นำชุมชนว่าพร้อมที่จะเปิดเวที เพื่อสรุปบทเรียน สร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน นำไปปรับปรุงการบริหารกองทุนในชุมชน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยจะใช้เทคนิคสร้างกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการวางแผนภายในกลุ่ม การประเมินสรุปบทเรียนจากประสบการณ์จริง โดยใช้เทคนิค AIC ผสมผสานกับเทคนิค SWOT เพื่อประเมินจุดเด่นจุดด้อยของกองทุน แต่ละกองทุน (เป็นเทคนิคที่คิดขึ้นใหม่ภายในทีมงาน-เอกสารประกอบแนบท้าย) สามารถนำเอาประสบการณ์การเรียนรู้นำไปประยุกต์ใช้ เพื่อปรับปรุงกองทุนในชุมชน ให้ดียิ่งขึ้น ที่สำคัญคือการได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้นำชุมชน ที่อยู่ร่วมในทีมวิจัย ซึ่งมีแนวทางและประสบการณ์การบริหารกองทุนที่แตกต่างไปจากสิ่งที่เคยปฏิบัติกันมา (และได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ ว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งของการบริหารกองทุน)ในชุมชน เช่น การเรียนรู้การผนวกกองทุน ที่มีลักษณะคล้าย ๆ กันเข้าเป็นกองทุนเดียว เพื่อสะดวกและความเป็นเอกภาพ ในการติดตามและบริการให้สมาชิกชุมชน

อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยไม่สามารถเข้าไปจัดเวทีในลักษณะนี้ได้ทุกชุมชน เนื่องจากบางชุมชน ผู้นำชุมชนเป็นผู้สร้างความเสียหายต่อการบริหารกองทุนในชุมชน การเปิดเวทีประชาคมในชุมชน อาจเป็นการขยายความขัดแย้งในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น แต่ก็มีมีการปรึกษาหารือในทีมงานวิจัยที่เป็นผู้นำชุมชน จะเข้าไปช่วยเหลือชุมชน โดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารกองทุนที่มีปัญหา

สำหรับชุมชนที่มีการเปิดเวทีประชาคม หลายชุมชนได้มีการยุบเลิกกองทุน ที่มีอยู่เดิม แต่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก แล้วตั้งใหม่ให้สอดคล้องกับการจะเป็นกลุ่มกองทุนที่ยั่งยืนในอนาคต และตอบสนองความต้องการของสมาชิก มากกว่าความต้องการของหน่วยงานที่อยู่นอกชุมชน เช่น การยุบเลิกกลุ่มออมทรัพย์ เฉลิมพระเกียรติที่แนะนำให้สมาชิกฝากอย่างเดียวกับธนาคาร โดยไม่นำเอาเงินฝาก มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก จึงมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นใหม่ ในหมู่ที่ 4, 5, 7, 8, 13 และเป็นรากฐานของการปรับเปลี่ยนอัตราในการจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน ในลำดับต่อมา ที่มีการจัดสรรเงินสวัสดิการและสาธารณะประโยชน์มากขึ้น

5. การศึกษาดูงาน ในระหว่างที่มีการจัดเวทีประชาคมชุมชนหนึ่ง (บ้านทาป่าเปา) ได้มีข้อเสนอจากชุมชนที่มีการบริหารกองทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่แล้ว ชุมชนมีความต้องการสร้างความเข้มแข็งในการบริหารทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าชุมชน) ที่น่าจะเป็นอีกรากฐานและเป็นแบบอย่างของการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้ชุมชนได้

ทีมวิจัยจึงได้เข้าไปพัฒนาโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าชุมชน) และศิลปวัฒนธรรม เสนอกองทุนชุมชน (SIF.) เมื่อได้รับการอนุมัติโครงการ ส่วนหนึ่งของโครงการมีการศึกษาดูงานการจัดการป่าชุมชนที่ จ.น่าน และการศึกษาการบริหารงาน เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา

การศึกษาดูงานธนาคารหมู่บ้าน ในครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการบริหารงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน ได้มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการบริหารงาน

กองทุนในตำบลที่สามารถจะพัฒนาการบริหารกองทุนเป็นเครือข่ายกองทุนชุมชนได้ในอนาคต สิ่งที่เป็นบทเรียนจากเครือข่าย จ.พะเยา ก็คือการเป็นเครือข่ายและหนุนช่วยการบริหารระหว่างกลุ่มในเชิงนโยบายให้สอดคล้องกัน โดยไม่จำเป็นที่นำเอาเงินกองทุนมารวมกัน แต่มีวิธีและเป้าหมายในการพัฒนากองทุน(คน)ที่เหมือนกัน

6. การจัดเวทีประชาคมกองทุนในระดับตำบล หลังจากที่มีการจัดเวทีประชาคมกองทุนในระดับหมู่บ้าน และสำรวจกองทุนในชุมชนแล้ว ได้จัดเวทีประชาคมในระดับตำบลโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 4-5 หมู่บ้าน โดยมีตัวแทนผู้นำกองทุนหมู่บ้านละ 10 คน เข้าร่วมเวทีประชาคมในระดับตำบล แบ่งคณะกันตามระดับประสิทธิภาพของการบริหารกองทุน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน

โดยมีเป้าหมายจะนำปัญหาการบริหารงานกองทุนในชุมชน มาสร้างกระบวนการเรียนรู้ จากประสบการณ์ของชุมชนอื่น ๆ ในตำบล การประชาคมใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้านการวางแผน การระดมความคิดเห็นโดยเทคนิค AIC การประเมินการบริหารกองทุนในชุมชนที่มีการบริหารดีเด่น จำนวน ๒ กองทุน และ ๒ กองทุนที่ประสบความล้มเหลวในชุมชน แล้วนำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงร่วมกันว่า จะเริ่มมีการปรับปรุงโดยใช้เครือข่ายภายนอกชุมชน หรือเริ่มจากสมาชิกภายในชุมชน

7. เครือข่ายกองทุนชุมชนระดับตำบล เมื่อได้มีการจัดเวทีประชาคมในระดับตำบลแล้ว ทีมวิจัยเชิญตัวแทนผู้นำกองทุนจากทุกหมู่บ้าน ๆ ละ 5 คน มาฟังการบรรยายของครูมุกดา อินตะสาน ที่ปรึกษาเครือข่ายศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้านของอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

หลังจากจบการบรรยายได้มีการระดมความคิดเห็นว่า เครือข่ายกองทุนชุมชนมีความจำเป็นต่ออนาคตของตำบลทาบลาดูกมากน้อยขนาดไหน เสี่ยงเป็นเอกฉันท์ว่า การรวมกันเป็นเครือข่ายน่าจะสามารถหนุนช่วยกันในการแก้ไขปัญหา

ของกองทุนได้มากกว่าต่างคนต่างอยู่ การจัดตั้งคณะกรรมการในระยะแรกได้รับการแนะนำจากครูมุกดาว่า ควรเป็นกรรมการเฉพาะกิจก่อน เมื่อได้ชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นของการร่วมเครือข่ายให้สมาชิกกลุ่มทราบและเห็นชอบแล้วค่อยให้กลุ่มเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายถาวรต่อไป โดยได้ตั้งชื่อเครือข่ายว่า “ศูนย์ประสานงานธนาคารน้ำใจ ตำบลทาบลาตุ” (เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์) คัดเลือกคณะกรรมการจากหมู่บ้านละ 3 คนเป็นคณะกรรมการ ภายหลังได้คัดเลือกคณะกรรมการเฉพาะกิจจากกรรมการศูนย์ประสานงาน จำนวน 7 คนต่อมาได้เพิ่มเป็น 15 คน (ตามระเบียบของ SIF.) เพื่อกำหนดโครงการศูนย์ประสานงาน เสนอโครงการจัดทำโรงผลิตปุ๋ยหมักและอาหารสัตว์ของเครือข่าย โดยเสนอขอทุนจากกองทุนชุมชน (SIF.) ได้รับอนุมัติเป็นงบจัดซื้อเครื่องจักรเป็นเงิน 500,000 บาท เครือข่ายฯ สมทบงบก่อสร้างและงบลงทุน โครงการวิจัยสนับสนุนการดำเนินงานการผลิตและการบริหารโรงงานใน อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน อ.หางดง จ.เชียงใหม่ อ.เทิง จ.เชียงรายและ อ.เมือง จ.นครราชสีมา ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างร่างระเบียบและข้อตกลงในด้านการบริหารของเครือข่าย และกำลังอยู่ในระหว่างก่อสร้างติดตั้งเครื่องจักรในโรงงาน

8. การเสนอผลการศึกษาต่อสมาชิก อบต.

ในระหว่างที่ศึกษาการบริหารกองทุนในหมู่บ้านในตำบลทาบลาตุร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้วิจัยบางส่วนเป็นเจ้าหน้าที่ที่ทำงานทั้งในและนอกตำบล บางส่วนเป็นสมาชิก อบต. บางส่วนเป็นกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกและคณะกรรมการกองทุนชุมชน เมื่อได้มีโอกาสได้รับเชิญเป็นวิทยากรในการประชุม อบรม สัมมนา สมาชิก อบต. ทาบลาตุ จำนวน 3 ครั้ง ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและบทบาทของอบต. ในการศึกษาปัญหาและแก้ไขปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในตำบลในอนาคต ทางออกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลการสัมมนาที่ประชุมตกลงตั้งคณะกรรมการเข้ามาศึกษาปัญหาของตำบลเป็นเรื่อง ๆ ในจำนวน 5 ประเด็น เช่น ด้านเศรษฐกิจและเงินทุน ด้านสังคม ด้านการศึกษาศาสนาวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านสุขภาพ อนามัยและคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ เป็นเรื่องที่เครือข่ายกองทุนชุมชนและสมาชิก อบต.สนใจเพราะว่าเริ่มมองเห็นปัญหา ในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาราคาข้าวโพดฝักอ่อนตกต่ำ การเลี้ยงโคขุนต้นทุนสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของตำบลในอนาคต

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ชุดใหม่ สมาชิกชุดเดิมส่วนใหญ่ไม่สามารถได้รับเลือกมาเป็นสมาชิก และได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารอบต.ใหม่ด้วย ในขณะที่สมาชิกที่เป็นกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถกลับมาเป็นสมาชิก อบต.ได้(ตามระเบียบไม่ให้ผู้นำที่เป็นกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านเข้าเป็นสมาชิก) ทำให้แนวทางการบริหารกองทุนในระดับตำบลขาดความต่อเนื่อง การบริหารเครือข่ายกองทุนระดับตำบลไม่ถูกนำมาเสนอในที่ประชุมสภาอบต. ผู้บริหารเครือข่ายที่เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านตัดสินใจที่จะบริหารโครงการไซโลอาหารสัตว์และปยุหมักเอง จึงทำให้สมาชิก อบต.ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารได้ ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญในการไม่เข้าใจกันต่อแนวทางการบริหารงานกองทุนในอนาคตกับที่มวิจัย

ที่มวิจัยที่เป็นเจ้าหน้าที่ได้เสนอให้มีการสัมภาษณ์สมาชิก อบต.(ใหม่) ในความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน แทนการประชุมสมมนาที่จะสามารถลดความขัดแย้งลงไปได้

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาตำบลทาลาดุก

สมัยชุมชนบ้านป่า

ชุมชนตำบลทาลาดุกในปัจจุบัน ครั้งสมัยแคว้นทริภุญไชย เป็นชุมชนทางผ่านระหว่างเมืองทริภุญไชยกับเมืองเขลางค์นคร (เมืองลำปาง) โดยมีหลักฐานว่าในราว พ.ศ.1835 เมื่อคราวพญายี่บาทกษัตริย์องค์สุดท้าย (ลำดับที่ ๔๙ แห่งจามเทวีวงศ์) ได้ถูกพญามังรายแห่งแคว้นโยนก ยกทัพมาตีเมืองทริภุญไชยแตกแล้ว พญายี่บาทได้หลบหนีไปอยู่กับพญาเบิก ซึ่งเป็นโอรสที่ครองเมืองเขลางค์นคร

ภายหลังเมื่อช่องสุ่มผู้คนได้ พญาเบิกได้ยกกำลังจากเมืองเขลางค์นครจะไปตีเมืองเชียงใหม่ที่พญามังรายได้สร้างขึ้นใหม่ และหวังยึดเมืองทริภุญไชยคืน แต่พญามังรายได้ส่งโอรสคือ ขุนครามหรือขุนสงครามยกทัพออกมาปะทะที่บ้านขัวมุง พญาเบิกได้เข้าชนช้างกับขุนสงคราม แต่พญาเบิกพลาดท่าถูกของ้าวฟันได้รับบาดเจ็บแล้วหนีกลับ ขุนครามได้ยกทัพขับไล่ไปทันที่ตำบลขุนตาน จึงสำเร็จโทษพญาเบิกเสีย ณ ที่นั้น (กำธร ธิฉลาด , 2542 : 14-15)

ด้วยจิตใจที่กล้าหาญ ต่อมาภายหลังผู้คนได้ตั้งศาลเจ้าพ่อขุนตาน เพื่อเคารพสักการะที่ปากอุโมงค์รถไฟขุนตาน และเมื่อมีการสร้างถนนสายเชียงใหม่-ลำปางเสร็จได้ศาลเจ้าพ่อขุนตาน ที่จุดสูงสุดของถนนอาณาเขตติดต่อจังหวัดลำพูนและลำปางอีกแห่งหนึ่ง

เมืองทริภุญไชยตกอยู่ภายใต้การปกครองของเมืองเชียงใหม่ ระหว่าง

พ.ศ.1835-2101 และเมื่อเชียงใหม่ตกอยู่ภายใต้ในอิทธิพลของพม่า ระหว่างพ.ศ.2101-พ.ศ.2317 เมืองหริภุญไชยก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพม่าเช่นกัน ถึงแม้ว่าพระเจ้ากรุงธนบุรีจะสามารถปลดปล่อยเชียงใหม่จากอิทธิพลของพม่าได้ใน ปีพ.ศ.2317 แต่ก็ยังเป็นเพียงช่วงเวลาอันสั้นพม่าก็กลับมายึดคืนได้อีก และได้กวาดต้อนประชาชนพลเมืองไปกรุงอังวะเป็นจำนวนมาก

ในปี พ.ศ.2325 พระเจ้ากาวิละเจ้าเมืองลำปาง ได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชการที่๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) ให้เป็นพระยาวชิรปราการ เจ้าเมืองเชียงใหม่ และให้ปลดปล่อยอิทธิพลของพม่าออกจากเมืองเชียงใหม่ (และลำพูน) โดยตั้งฐานมั่นที่เวียงป่าซาง ในการช่งสู้รบผู้คนนับตั้งแต่ พ.ศ.2325 และสามารถขับไล่อิทธิพลพม่าออกจากเชียงใหม่ได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2339 แต่เมื่อเข้าไปตั้งมั่นในเมืองเชียงใหม่ได้หัวเมืองในดินแดนล้านนา

โดยเฉพาะเมืองเชียงใหม่และเมืองลำพูน (ในขณะนั้น) ดุจเมืองร้าง เนื่องจากระหว่างอยู่ภายใต้การปกครองของพม่า ประชาชนพลเมืองได้ถูกกวาดต้อนไปพม่าหลายครั้ง คงเหลือคนท้องถิ่นบางส่วนที่หลบหนีภัยสงครามเข้าไปอยู่อาศัยตามป่าลึก

พระเจ้ากาวิละและพันธมิตรได้ยกทัพไปตีเมืองเชียงแสน (2348) พ้นจากอิทธิพลของพม่าแล้ว ได้มอบหมายให้พระยาอุปราชาธรรมลังกาพระอนุชา เป็นแม่ทัพยกทัพไปเกลี้ยกล่อมกวาดต้อน ชาวไตยอง ไตลื้อ ไตเจิน เหนือเมืองเชียงแสนขึ้นไปให้อพยพมาสร้างบ้านแปงเมืองในหัวเมืองเหนือ ตั้งแต่ พ.ศ.2349 จนถึงระหว่าง พ.ศ.2356-2395 ที่ถือเป็นการกวาดต้อนครั้งสุดท้าย แต่การอพยพด้วยความสมัครใจของชาวบ้านมาตั้งถิ่นฐาน มาอยู่กับพี่น้องที่เข้ามาอยู่ก่อนยังคงมีอยู่เรื่อยมา (แสง มาละแถม, 2540 : 124)

ชาวไตยอง ไตลื้อ ไตเจิน บางส่วนได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำกิน

อยู่ในลุ่มแม่น้ำทา ที่มีคนท้องถิ่นที่เป็นชาวละว้าและชาวกระเหรี่ยงเป็นคนดั้งเดิม เมื่อมีชุมชนหมู่บ้านหนาแน่นก็ได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน แต่งตั้งผู้ปกครองตำแหน่งให้เป็น "ขุน" หรือ "ท้าว" หรือ "แสน" ปกครองชุมชนโดยขึ้นกับเจ้าผู้ครองนครเมืองโดยตรง (มีหลักฐานว่าชุมชนชาวละว้า(ลัวะ) ในเขตตำบลทาลาดุกคือ บ้านทาภูและบ้านปงอ้อ ในปัจจุบัน)

การอพยพเข้ามาของคนยองมาอยู่ในเขตตำบลทาลาดุก มักจะมีความสัมพันธ์ที่ย้ายมาจากชุมชนหลักแถบอำเภอเมืองลำพูน อำเภอบ้านธิ หรืออำเภอสันกำแพง อพยพมาอยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำทา ด้วยเหตุผลมาหาแหล่งทำกินใหม่ ที่เป็นอิสระมากขึ้นจากการเก็บส่วยและเกณฑ์แรงงานจากพวกเขา หรือเข้ามาเป็นลูกจ้างการทำไม้แล้วได้แต่งงานกับคนยองหรือคนท้องถิ่นที่มาอยู่ก่อนแล้ว

มีหลักฐานว่า ในระหว่างสมัยของพระยาน้อยอินทร์ เจ้าเมืองลำพูนองค์ที่ ๓ (พ.ศ.2370-2381) เมืองลำพูน ได้มีการขยายตัวไปตั้งถิ่นฐานในลุ่มน้ำต่าง ๆ อย่างมีความมั่นคง ในปี พ.ศ. 2372 ดร. ริชาร์ดสัน (Dr.Richardson) ข้าราชการชาวอังกฤษ ได้เข้ามาสำรวจเส้นทางและสภาพการค้าในเขตเมืองเชียงใหม่ ลำพูนและลำปาง เดินทางมาจากเมืองมะละแหม่งเข้ามาทางแถบอำเภอป่าซาง เพื่อหาซื้อ ช้าง วัว ควาย เนื่องจากที่เมืองมอญเกิดโรคระบาดวัวควายล้มตายไปเป็นจำนวนมาก ราษฎรได้ขายช้าง วัว ควาย ไปหลายครั้งและบันทึกว่าประชากรของเมืองลำพูนมีประมาณ 14,000 คน

ต่อมาในราว พ.ศ.2379-2380 ร้อยโทดับเบิลยูซี แมคเคล้า (W.C. Mcleod) เป็นหัวหน้าคณะพาพ่อค้าชาวอังกฤษ เดินทางมาตามเส้นทางเดิมของ ดร.ริชาร์ดสัน เพื่อสำรวจเส้นทางทางการค้าทางบก ข้ามแม่น้ำปิงที่บ้านหนองล่อง (ท่าลี่) เลียบแม่น้ำปิงมาถึงบ้านดอนในอำเภอป่าซาง ในบันทึกได้ระบุว่า (แสง : 130-141) (สร้อยดี อ่องสกุล, 2541 : 332-333)

"ผู้คนตั้งบ้านเรือนในหมู่บ้าน ที่ทำนาในที่ราบลุ่มแม่น้ำทาแถบอำเภอป่าซาง ในหมู่บ้านเหล่านี้ มีวัด มีระบบเหมืองฝาย ที่ชาวบ้านสร้างฝายกันแม่น้ำ มีลำเหมืองหลายสายแยกตัวออกจากแม่น้ำทา เพื่อใช้ในการเพาะปลูก

ในระบะนั้นพบว่าผู้คนกำลังเก็บเกี่ยวข้าวในท้องนา และพบกับบุตรชาย
อดีตเจ้าเมืองของ ได้นำเอาช้าง วัว ควาย มาเก็บส่วยรวบรวมข้าว ตามบริเวณ
ทุ่งนาใกล้เมืองลำพูน รวมทั้งครั้งที่ผลิตได้จากต้นน้ำนา ที่มีอยู่มาก รวมทั้ง
มองเห็นต้นหมากที่มีอยู่มากในบริเวณรอบ ๆ หมู่บ้าน..."

สมัยการทำไม้สัก

ก่อนปี พ.ศ.2435 การทำไม้สักในเขตป่าที่ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้า
ผู้ครองนครโดยตรง ซึ่งเจ้าผู้ครองนครจะส่งตัวแทนเข้ามาดูแลผลประโยชน์การทำไม้
โดยในเขตตำบลทาบลาดุกเจ้าเมืองลำพูนได้ส่ง "แสนฟู" มาดูแลการทำไม้ในเขตบ้าน
ทาป่าสัก ที่มีไม้สักอุดมสมบูรณ์และตั้งป่าไม้รวมหมอนที่บ้านทาป่าสัก ต่อมาแสนฟูได้ไป
ชักชวน "ท้าวอินทนนท์" ที่คาดว่าเป็นผู้นำชุมชนชาวละว้าบ้านปงอ้อ มาดูแลการทำไม้
ร่วมกัน เมื่อมีการตัดต้นไม้ใหญ่ออกจากบริเวณแถบบ้านทาป่าสักออกไป จำนวนหนึ่งแล้ว
ทำให้เห็นทำเลที่ดินทำกินดี จึงได้สร้าง "ฝายเหมืองอ้อ" ขึ้น เพื่อทดน้ำเข้านาที่สร้างขึ้นใหม่
ในสองฟากของแม่น้ำทาในเขตบ้านทาป่าสัก คาดว่าแสนฟู ได้ถูกส่งมาอยู่ที่บ้านทาป่าสัก
ตั้งแต่ในสมัยเจ้าไชยลังกาพิศาลโสภาคย์ฯ เจ้าผู้ครอง นครลำพูนองค์ ที่ ๖ (2386-2414)
มาแล้ว

ภายหลังเมื่อมีการโอนสิทธิการทำไม้ขึ้นกับส่วนกลาง หลังจากที่มีการ
จัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้น ในปี พ.ศ. 2439 ได้มีบริษัททำไม้สัญชาติอังกฤษเข้ามาทำไม้
ในเขตป่าแม่ทาแทนพวกเจ้ามากขึ้น

นอกจากจะมีคนท้องถิ่นที่เป็นพวกละว้าในแถบบ้านทาทุ่ง และคนของ
ที่อพยพเข้ามาแถบบ้านทาป่าสักและหมู่บ้านข้างแล้ว ยังมีชาวไตลื้อที่อพยพมาจาก
เมืองหลวงในเขตพม่าปัจจุบัน(เรียกตัวเองว่า "ชาวหลวง") อพยพเข้ามาอยู่แถบลุ่มน้ำ
แม่ฮอนตั้งชื่อบ้านว่า "ฮอนหลวง" แล้วบางส่วนอพยพต่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้าน

ทาบลาดุก บ้านทาชมภูและบ้านทาป่าเปาในภายหลัง เมื่อมีประชาชนพลเมืองย้ายเข้ามา มากขึ้นกลายเป็นชุมชนใหญ่ ประกอบด้วยบ้านทาภู (ปงอ้อ) บ้านทาป่าสัก บ้านทาทุ่งไผ่ บ้านทาชมภู บ้านทาบลาดุกและบ้านทาป่าเปา

ต่อมาชุมชนทาบลาดุกได้ถูกตั้งให้เป็นแคว้นทาบลาดุก เมื่อมีการปฏิรูปการ ปกครองแผ่นดิน ให้หัวเมืองประเทศราชขึ้นกับส่วนกลางในปี พ.ศ.2443 (สมัยรัชกาลที่ ๕ ตรงกับเจ้าเมืองลำพูนคือเจ้าอินทยงยศโชติ เจ้าเมืองลำพูนลำดับที่ ๙) โดยแบ่ง การปกครองเมืองลำพูนออกเป็น ๒ แขวง คือแขวงในเมืองและนอกเมืองลำพูน และแขวง เมืองลี้) ในแต่ละแขวงประกอบด้วยแคว้นต่าง ๆ โดยตั้งชุมชนทาบลาดุกเป็นแคว้น ขึ้นอยู่กับแขวงในเมืองและนอกเมืองลำพูน การปกครองแคว้น ได้แต่งตั้งนายแคว้น ปกครอง มียศเป็นพระยาหรือพญา มีรองนายแคว้นยศ "แสน" และล่าม ๒ คนปกครอง แคว้น (แสง มาละแซม, อ้างแล้ว : 142-146) แคว้นในระยะแรกอาจจะเป็นผู้ปกครอง เดิมที่มีตำแหน่งเป็น "ขุน" ที่ถูกแต่งตั้งมาจากเจ้าเมืองลำพูนมาก่อนก็ได้ โดยปรากฏ ผู้ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลทาบลาดุก เช่น แสนสัจชัย และขุนสิงห์เป็นต้น

ในปี พ.ศ.2458 ได้แยกแคว้นทาบลาดุก แคว้นทาสบเล้าและแคว้น ทาทุ่งหลวง จัดตั้งเป็นแขวงแม่ทา ภายหลังเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้วได้เปลี่ยนแคว้นเป็นตำบล ตำแหน่งแคว้น เป็นตำแหน่ง "กำนัน" เปลี่ยนตำแหน่ง "นายบ้าน" เป็นตำแหน่ง "ผู้ใหญ่บ้าน" และในปี พ.ศ.2501 ตั้งเป็นอำเภอแม่ทา ถึงปัจจุบัน

สมัยของการเปลี่ยนแปลงสู่โลกภายนอก

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เมื่อมีการสร้างเส้นทางรถไฟได้เชื่อมติดต่อ ระหว่างกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่ โดยเจาะอุโมงค์รถไฟขุนตานในเขตตำบลทาบลาดุก เสร็จในปี พ.ศ.2461 และสามารถ เดินทางไฟอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2464 เป็นต้นมา ได้เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวระบบเศรษฐกิจแบบการค้า หรือระบบทุนนิยม

จากส่วนกลางขยายเข้าสู่ภาคเหนือ เนื่องจากมีการคมนาคมที่สะดวกขึ้น (ปลาย่อ
 ชนชนน. 2530 : 23)

ระบบเศรษฐกิจและวิถีชีวิตก่อนเปิดเส้นทางรถไฟ เป็นระบบเศรษฐกิจ
 แบบพออยู่พอกินต้องพึ่งตนเองเกือบทุกด้าน ทุกหมู่บ้านในตำบลเป็นหมู่บ้านที่ติดเขต
 ชายป่า วิถีชีวิตจึงสัมพันธ์กับป่าทั้งในแง่เป็นแหล่งอาหาร แหล่งไม้ใช้สอยและ
 เป็นพื้นที่ทำกิน (ทำไร่) ความสัมพันธ์ทางการผลิตที่สำคัญในขณะนั้นก็คือความสัมพันธ์
 ในระบบเหมืองฝายที่จะต้องช่วยกันปรับปรุง ซ่อมแซมระบบทดน้ำเข้านาให้มีประสิทธิภาพ
 มีการช่วยเหลือกันในระหว่างกลุ่มเครือญาติ และกลุ่มเพื่อนบ้านในการผลิตข้าว ระบบการ
 แลกเปลี่ยนแรงงานหรือระบบเอามื้อเอววัน หรือ การลงแขกเพื่อทดแทนการขาดแคลน
 แรงงานในการผลิต จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบรวมหมู่
 ที่จะต้องมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกัน นำไปสู่ความร่วมมือกัน ช่วยเหลือกันทางสังคม
 ความสัมพันธ์เช่นนี้ ได้ตกผลึกกลายเป็นวัฒนธรรมความร่วมมือกันของชุมชน
 ในเวลาต่อมา

การเปิดเส้นทางรถไฟ นอกจากจะมีความต้องการสินค้าในท้องถิ่น เช่น ข้าว
 ไม้สัก ของป่าหลากชนิดแล้ว เช่น ครั่ง ไม้ก่อ (สำหรับเคียวกับหมาก) ไม้เกี้ยว(ไม้สน) ไม้ไผ่
 (สำหรับทำรูป)และของป่าอีกหลายชนิด การมีป่าอยู่ติดกับเส้นทางรถไฟแล้ว ยังทำให้เกิด
 ความต้องการไม้ฟืนรถไฟและไม้หมอนรถไฟ (ขนาดยาว 2.00 ม. ท่อนละ 0.50 บาท
 สัมปทานของนายหนานมา บ้านทาชมพู) เพื่อสนับสนุนระบบการเดินรถไฟ จึงมีการให้
 สัมปทานไม้ฟืน (สัมปทานเจ๊กเด็นท์)และไม้หมอนรถไฟในเขตป่าในตำบลด้วย

การทำไม้ประเภทต่างๆ ในตำบล มีทั้งการทำไม้สักป่าสัมปทาน (ตราเขียว)
 ของนายห้าง(หม่อง)สุติน สัมปทานการทำไม้สักหัวไร่ปลายนา เป็นต้น และท้องถิ่น
 ยังเป็นแหล่งระบายสินค้าจากส่วนกลาง เช่น ไม้ซิดไฟ เกลือ น้ำมันกาด น้ำมันเบนซิน
 ฝ้าย เป็นต้น อีกด้านหนึ่งการเปิดเส้นทางรถไฟนับเป็นการเปิดตัวนับเป็นการเปิด
 ระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าของตำบลทาบลาดุก สู่นอกอีกด้วย

จากวิถีชีวิตของชาวบ้านในอดีตที่การคมนาคมอยู่ห่างไกลจากในเมือง การคมนาคมไม่สะดวก การติดต่ออำเภอและจังหวัดต้องใช้เกวียนหรือเดินเท้า การติดต่อทางการค้าที่สำคัญ คือการค้าโดยวัวต่างหรือม้าต่าง เพื่อซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญคือใบเมี่ยง (ใบชาหมัก) ปลาแห้ง ข้าวสาร กระเทียม หอมแดง และเกลือ เป็นต้น เส้นทางวัวต่างที่บรรทุกเมี่ยงมาขาย จะมาจากป่าเมี่ยงแม่กะ บ้านแจ้ซ้อน อ.วังเหนือ และป่าเมี่ยง แม่ฮ่องในเขตอ.เมืองปาน จ.ลำปาง เดินทางข้ามดอยมาขุนทา บ้านแม่ตะไคร้ แล้วจะส่งให้พ่อค้ารับซื้อที่บ้านทาป่าสัก แล้วจะมีพ่อค้าในตำบล มารับซื้อไปขายอีกทอดหนึ่ง จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บ้านทาป่าสักเป็นศูนย์กลางของการค้าทางบกในตำบลนับถึงปัจจุบัน (และมีจำนวนประชากรหนาแน่นที่สุดในตำบล)

เนื่องจากสถานการณ์ข้าวไม่พอกินของชาวบ้าน นอกเหนือจากที่จะต้องหาแหล่งกลอยขุดมาผสมกับข้าวไว้กิน จึงจำเป็นต้องชวนชาวบ้านที่กินเพิ่มขึ้นมาตามสองฟากของลำห้วยต่าง ๆ ในพื้นที่ตำบล และต่อมาได้ย้ายถิ่นฐานไปอยู่ใกล้แหล่งทำกินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อชุมชนใหญ่ขึ้นภายหลังก็แยกการปกครองออกจากหมู่บ้านเดิม เช่น บ้านทาภู่ แยกจากชุมชนปงอ้อ ชุมชนทาสองท่าแยกจากบ้านทาป่าสัก ชุมชนศรีทรายมูลแยกจากบ้านทาปลาดุก ชุมชนขุนตานและชุมชนป่าตึงแยกจากบ้านทาสองท่า ชุมชนแม่ป่าช้าแยกจากบ้านทาป่าสัก ชุมชนหน้าสถานีแยกออกมาจากบ้านทาชมพู

ชุมชนทางการค้าที่สำคัญในสมัยนี้ คือ “ชุมชนบ้านทาชมพู” ที่เป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟทาชมพู และยังเป็นที่ตั้งของสถานีอนามัยทาชมพู โดยมีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาตั้งหลักแหล่งค้าขาย เช่น เจ็กเด่นท์(นายดำริ ขำของกิจ) ได้รับสัมปทานไม้พื้นรถไฟ และรับซื้อน้ำมันสน ต่อมาภายหลังรับซื้อถั่วลิสง ส่งสถานีรถไฟป่าเส้า และลำปาง, เจ็กคุณ แซ่ลิ่ม มาค้าขายของชำ-น้ำมันกาด น้ำมันเบนซิน กะปิ ปลาแห้ง ปลาร้า ไม้ขีดไฟ เป็นต้น เจ็กแป๊ะรับซื้อเปลือกไม้ก่อก่อ ส่วนสัมปทานไม้หมอนรถไฟ ขนส่งโดยทางรถไฟ ซึ่งจะใช้รถบรรทุกลากไม้จากแหล่งต่าง ๆ ในตำบลและบริเวณใกล้เคียงมารวมหมอน

ขึ้นรถไฟที่สถานีรถไฟทาชมู ทางลากไม้ก็ได้มีการพัฒนาเป็น ถนนสายหลักของตำบลในเวลาต่อมา

เมื่อเกิดเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 (2484-2488) ทางรถไฟถือเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ในการลำเลียงกำลังพล เพื่อส่งขึ้นมาประจำที่เชียงใหม่ และเพื่อจะส่งกำลังพลไปยึดครองพม่า จึงได้มีทหารญี่ปุ่นและทหารไทย มาตั้งค่ายอยู่ที่วัดทาชมู ภายหลังบางส่วนได้ไปตั้งค่ายที่ม่อน บก. (เนินเขากองบัญชาการ) เขตติดต่อระหว่างบ้านทาชมูกับบ้านทาทุ่งไผ่ ซึ่งเป็นทหารช่างมาจากลพบุรีเพื่อมาปรับปรุง ซ่อมแซม เส้นทางรถไฟ ที่มักจะถูกโจมตีโดยเครื่องบินของทหารฝ่ายสัมพันธมิตร ในระหว่างสงครามเป็นประจำ

ต่อมาในราว พ.ศ. 2495-2496 ได้มีครูผินมาตั้งสถานีบ่มใบยาสูบที่บ้านทาชมู ส่งเสริมปลูกและรับซื้อยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียจากชาวบ้าน นับเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลในขณะนั้นและในเวลาต่อมา โดยก่อนหน้านี้ชาวบ้านจะปลูกยาสูบพันธุ์พื้นเมืองไว้สูบเอง ราคายาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียประมาณ ก.ก.ละ 0.70-1.40 บาท

ส่วนถนนในอดีตเป็นทางเกวียน ลัดเลาะขนานไปตามแนวแม่น้ำทาที่เป็นเส้นทางลากไม้เดิม ต่อมาได้ปรับปรุงเป็นถนนดินในราว พ.ศ. 2507 และได้ปรับปรุงเป็นลูกรังในภายหลัง (ได้มีการสร้าง ถนนซูเปอร์ไฮเวย์ สายเชียงใหม่-ลำปางแล้วเสร็จในปี พ.ศ.2512) ต่อมาในสมัยโครงการเงินผัน (2518) ได้มีการสร้างถนนจากปากทางซูเปอร์บ้านทาทุ่งยาว-ต.ทาสบเส้าผ่านบ้านทาป่าเปาถึงบ้านทาบลาดุก ภายหลังสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ได้สร้างถนนลาดยางจากปากทาง ถนนซูเปอร์ไฮเวย์ ผ่านพื้นที่ตำบลตลอดสายถึงอำเภอสันกำแพงแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2533 จึงสามารถติดต่อกับภายนอกได้สะดวกขึ้นและได้ลดบทบาทความสำคัญของเส้นทางรถไฟลงไป

ระบบการค้ำหลังจากที่มีการสร้างถนนซูเปอร์ไฮเวย์แล้วเสร็จ คือได้มีการนำข้าวโพดฝักอ่อนมาปลูกในพื้นที่ตำบล ส่งโรงงานยูเอฟซี (UFC) จังหวัดลำปาง

(ในราคาประกัน ก.ก.ละ 14 บาท) ในราวพ.ศ. 2514 โดยการชักนำของกำนันแสง สิริรส แต่การปลูกและความต้องการของโรงงาน ในขณะนั้นยังมีไม่มากนัก ต่อมาตั้งแต่ในราว พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา การปลูกข้าวโพดฝักอ่อนได้มีการปลูกแพร่หลายมากขึ้นในตำบล ชาวบ้านในตำบลจึงเลิกปลูกยาสูบส่งโรงบ่มใบยาสูบในที่สุด เนื่องจากเหตุผลมีรายได้น้อยกว่าการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน (ใบยา ก.ก.ละไม่เกิน 3 บาท ข้าวโพดราคา ก.ก.ละ 14 บาท ปัจจุบัน 21-22 บาท) และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ การปลูกยาสูบต้องใช้ยาฆ่าแมลงที่เป็น DDT. เป็นจำนวนมาก ทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพของชาวสวน

สมัยของการพัฒนาชนบท

(ในราว พ.ศ. 2518) ได้มีการจัดตั้งกลุ่มชาวนาของกรมการข้าว (ที่ต่อมาเปลี่ยนเป็นกรมส่งเสริมการเกษตร) โดยมีการนำเทคโนโลยีทางการผลิตสมัยใหม่มาใช้ คือ การใช้ปุ๋ยเคมีในนาข้าวเพื่อเพิ่มผลผลิต และการใช้พันธุ์ข้าวส่งเสริมจากทางราชการ ซึ่งจะมีการตั้งคณะกรรมการกลุ่มชาวนา (ต่อมาเปลี่ยนเป็นกลุ่มเกษตรกรในปีพ.ศ.2520) เป็นกลุ่มในระดับตำบล สำหรับตำบลทาบลาดูก กลุ่มชาวนาตำบลทาบลาดูก มีนายแสง สิริรส กำนัน ต.ทาบลาดูกในขณะนั้นเป็นประธานกลุ่ม โดยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้รับประโยชน์จากกลุ่ม เช่น สินเชื่อปุ๋ยเคมี ที่กำลังเข้ามามีบทบาทในการเพิ่มผลผลิตขึ้น ในภาคเกษตรกรรม

โครงการเงินผัน (2518) ได้มีโครงการตัดถนนใหม่ สายทาป่าเปา-ทาบลาดูก นอกจากนั้นจะเป็นโครงการ (ประปาภูเขา) ต่อมาในภายหลังได้เปลี่ยนมาเป็นโครงการสร้างงานในชนบท-กสช. (2523) และโครงการพัฒนาตำบล (2532-2542) จนถึงปัจจุบัน (2543) ได้เลิกโครงการโอนงานให้องค์การบริหารส่วนตำบล-อบต. ดำเนินการ โครงการส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะก่อสร้าง ไม่มีโครงการลักษณะเงินทุนหมุนเวียนแต่อย่างใด

เขตพัฒนาชนบทพื้นที่เป้าหมายเฉพาะ (เขตพัฒนาชนบทยากจน) 2520-2524 ระยะที่ ๒ 2525-2529 ของกรมการพัฒนาชุมชน โดยการกู้เงินจากประเทศญี่ปุ่น มาสมทบในการสนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่เป้าหมาย โดยประเทศญี่ปุ่นได้ส่งวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องสูบน้ำ จักรเย็บผ้า เครื่องมือด้านช่างต่าง ๆ ส่วนงบประมาณจากประเทศไทยให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อปุ๋ย หรือการอบรม โดยมีคณะกรรมการในระดับตำบล (สภาตำบลเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ) ได้มีการจัดตั้งกลุ่มสตรี และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรโดยการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนและกรมส่งเสริมการเกษตร ให้การศึกษาในด้านการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ การส่งเสริมการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ โดยให้ทุนสนับสนุนกลุ่มและยังมีการส่งเสริมการระดมทุนภายในหมู่บ้าน โดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมา

การพัฒนาชนบทยากจน เป็นสมัยของการจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ ทั้งโดยการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐทั้งหมด เช่น กองทุนธนาคารกระป๋อง(ควาย)ของกรมปศุสัตว์ในราวพ.ศ.2526 (บ้านทาสองท่า) ต่อมาได้มีการจัดตั้งหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.) ในราว พ.ศ.2528 มีบ้านทาทุ่ง ทาชมภู ทาป่าเปา ทาสองท่า ขุนตาน ศรีทรายมูล ปงอ้อ และทาทุ่งไผ่ในภายหลัง ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะได้รับเงินทุนในการพัฒนาหมู่บ้านเป็นประจำทุกปี โดยสามารถนำดอกผลของเงินทุนไปพัฒนาหมู่บ้าน ตามปัญหาและความต้องการของชุมชน ส่วนกรมอนามัยก็มีการจัดตั้งอาสาสมัครสาธารณสุข (มสส., อสม.) จัดตั้งกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน กรมประมงได้เข้ามาดำเนินการประมงหมู่บ้านในพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชนบทจนถึงปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ของการทำไม้ในพื้นที่ตำบลทาบลาดุก นอกจากการทำไม้สัมปทานของพวกเจ้าเมือง (ก่อนปี พ.ศ.2439) การให้สัมปทานการทำไม้ให้ บริษัททำไม้สัญชาติอังกฤษ (หลัง พ.ศ.2439) การให้สัมปทานไม้หอมและไม้พินรถไฟ (หลัง พ.ศ.2464) การให้สัมปทานไม้ล้มขนอนรถไฟ (หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ -พ.ศ.2488) การให้สิทธิชาวบ้านในการขออนุญาตนำไม้มาสร้างบ้านในราว พ.ศ.2495 แล้ว ในราว

พ.ศ.2500 เป็นต้นมา ได้มีการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน การทำตู้ไม้สักในเขตอำเภอเมืองลำพูน แถบตำบลบ้านกลางและตำบลมะเขือแจ้ มีความต้องการไม้สักเพื่อทำตู้เข้ามาในเขตพื้นที่ตำบลทาบลาดุก มีการลักลอบทำไม้สักเป็นไม้ท่อนส่งให้กับพ่อค้าตู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เรียกว่า "กองทัพนมด" ทั้งในรูปแบบการแบกข้ามภูเขาไปอีกฟากหนึ่งที่เป็นเขตติดต่อกับตำบลมะเขือแจ้ การขนโดยรถจักรยานสองล้อ และการขนโดยรถไฟที่ผู้ลักลอบจะลักลอบขนไม้ไปซ่อนอยู่ในถ้ำ เมื่อขบวนรถไฟขนส่งสินค้ามาจอดที่สถานีรถไฟขุนตานท้ายขบวนรถไฟอยู่ในถ้ำ ชาวบ้านก็จะนำไม้ท่อน(ไม้สัก) ขนบรรทุกไปกับขบวนรถสินค้าที่จะตกลงกับพนักงานขับรถไฟในลักษณะเป็นเครือข่ายกันอยู่ เมื่อรถไฟเคลื่อนขบวนมาก่อนถึงสถานีรถไฟลำพูน ก็จะชลดขบวนรถให้ช้าลงให้ชาวบ้านโยนไม้ท่อนลงจากรถไฟ แล้วจะขนส่งโดยจักรยานหรือเกวียนไปยังแหล่งทำตู้ในตำบลบ้านกลาง และตำบลมะเขือแจ้ต่อไป

การนำข้าวโพดฝักอ่อนมาปลูก (2514) หลังจากที่มีการสร้างถนนขุปเปอร์ไฮเวย์แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2512 ข้าวโพดฝักอ่อนที่เปลือกและต้นอ่อนสามารถนำมาเป็นอาหารอย่างดีสำหรับการเลี้ยงโค จึงมีการเปลี่ยนแปลงระบบการเลี้ยงโคแบบดั้งเดิมที่จะเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง(ตัวเล็ก) ไว้ใช้งานเทียมเกวียนและเลี้ยงไว้ไถนา ส่วนการเลี้ยงเป็นฝูงที่เป็นการเลี้ยงเอาลูก โดยจะนำไปปล่อยไว้ในเขตชายป่าเพื่อให้หาอาหารเองตามธรรมชาติ เมื่อถึงตอนเย็นก็จะไปด้อนฝูงวัวกลับหมู่บ้าน แต่การเลี้ยงในปัจจุบัน จะเป็นการเลี้ยงขุนไว้ขาย ส่วนใหญ่จะเป็นวัวพันธุ์ชาวลำพูน หรือวัวลูกผสมที่ตัวโตกว่า จะไปซื้อมาจากตลาดนัดบ้านเวียงหนองล่อง ส่วนใหญ่เป็นวัวมาจากประเทศพม่าจะเลี้ยงไว้ตามบ้านหรือตามทุ่งใกล้บ้าน จะมัดไว้ไม่ปล่อย ส่วนใหญ่จะใช้เปลือกข้าวโพดหรือต้นข้าวโพดอ่อนเป็นอาหาร สามารถเลี้ยงได้ปีละ 4-5 รุ่น ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการปลูกข้าวโพดและเลี้ยงโคขุนที่ปัจจุบันแพร่หลายไปทั่วตำบล จึงเป็นเงื่อนไขการลดลงของการตัดไม้ทำลายป่าอีกทางหนึ่ง

ต่อมาได้มีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติขุนตานในปี พ.ศ.2518

ขึ้นในพื้นที่ปากตะวันตกของตำบล ที่เป็นเขตต้นน้ำลำธารและแหล่งอาหารที่สำคัญของตำบล ส่วนในพื้นที่ปากตะวันตกจะเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ทา ที่หลายหมู่บ้านได้ร่วมกันอนุรักษ์เป็นเขตป่าชุมชน เพื่อสงวนไว้เป็นแหล่งอาหารและแหล่งไม้ใช้สอยของหมู่บ้าน ทั้งมีกิจกรรมปลูกป่าทดแทนป่าที่เสื่อมสภาพลงไป

การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การศึกษาเรียนรู้ในอดีตมีการเรียนการสอนผ่านระบบวัด ที่ฝึกหัดอ่านเขียนอักขระตัวเมือง (ไตโยน) และด้านช่างต่าง ๆ โดยมีพระเป็นผู้สอนในระยะแรก และมีชาวบ้านสนับสนุนส่งเสริมให้ระบบการศึกษาของท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้ โดยการสนับสนุนให้บุตรหลานได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ในระบบวัด ต่อมาเมื่อมีการรวมศูนย์การปกครองเข้าสู่ส่วนกลางรัฐบาลกลางที่กรุงเทพฯ ต้องการให้ ระบบการศึกษาเป็นแบบสมัยใหม่(ระบบโรงเรียน) จึงได้ให้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในหมู่บ้าน และตำบลต่าง ๆ ในระยะแรกปรากฏว่าใช้ศาลาวัดเป็นห้องเรียน

วัดที่เก่าแก่ที่สุดน่าจะเป็นวัดสันหลวงหรือวัดบ้านหลวงของบ้านปงอ้อ ซึ่งเป็นชุมชนชาวละว้าในท้องถิ่น ที่อยู่กันมาก่อนที่ชาวไตยองและชาวไตลื้อจะอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในพื้นที่ หากจะนับโบราณสถานี่เก่าแก่ในตำบลพบว่า วัดบ้านกู่ ซึ่งมีโบราณสถานคือกุฎกู่ที่กรมศิลปากร มาสำรวจอายุไม่ต่ำกว่า 300-400 ปี (ราว พ.ศ.2114-2214)

ในราว พ.ศ.2369 ได้มีการตั้งวัดทาลาดุกและหลังจากนี้อีกไม่นาน ได้มีการตั้งวัดทามภู (จากเอกสารหนังสือสภาพทั่วไป อ.แม่ทา,2514) กล่าวว่าวัดทามภู ตั้งมาในราว พ.ศ.2328 น่าจะไม่ใช่ความจริงเพราะคนเมืองยอง คนเมืองหลายและคนลื้อเมืองเชียงรุ่งสิบสองปันนา กลุ่มแรกที่มาอาศัยอยู่ในเมืองลำพูน หลังจาก พ.ศ.2349 เป็นต้นมา) หลังจากนั้นมีการตั้งวัดทาสองท่า ที่ชาวบ้านทาป่าสักมาร่วม

เป็นศรัทธาวัดเดียวกัน คาดว่าตั้งในราว พ.ศ.2400 (เพราะมีการตั้งบ้านทาสองท่าในราว พ.ศ.2395) สร้างวัดทาทุ่งไผ่ พ.ศ.2435 สร้างวัดศรีทรายมูล พ.ศ.2455 สร้างวัดทาทุ่ง พ.ศ.2461 (ครูบาเสนาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก) สร้างวัดทาป่าสัก พ.ศ.2468 (พระคำ สิงฆะ เป็นเจ้าอาวาสองค์แรก) ต่อมาก็มีการสร้างวัดทาป่าเปา วัดขุนตาน (พ.ศ.2500) อาราม บ้านป่าตึงใต้ (2541) อารามแม่ป่าช้า (2543)

ส่วนโรงเรียนมีการก่อตั้ง ดังนี้

1. โรงเรียนประชาบาลตำบลทปลาดุก ๑ (ทปลาดุก) (25 ก.ค.2465)
พระอ้าย เป็นครูใหญ่คนแรก
2. โรงเรียนประชาบาลตำบลทปลาดุก ๒ (ทาป่าสัก) (2479) นายสม
บุญเหมย ครูใหญ่คนแรก
3. โรงเรียนประชาบาลตำบลทปลาดุก ๓ (ทาขมภู) (2481) นายสิงห์คำ
ธรรมขัดดุ๊ก ครูใหญ่คนแรก
4. โรงเรียนประชาบาลตำบลทปลาดุก ๔ (ทาทุ่งไผ่) (2482) นายบุญมา
สารเวียง ครูใหญ่คนแรก
5. โรงเรียนวัดทาป่าเปา (2482)
6. โรงเรียนวัดทาทุ่ง (2483) นายวงศ์ ณ ลำพูน ครูใหญ่คนแรก
7. โรงเรียนบ้านทาสองท่า (2495)
8. โรงเรียนบ้านขุนตาน (2505)
9. โรงเรียนปงอ้อ

การปกครอง

การปกครองในระยะแรกก็ได้มีการแต่งตั้งผู้ปกครองในหมู่บ้านที่เป็นท้าว (ผู้ใหญ่บ้าน) และขุนหรือแคว้น (กำนัน) ปกครองลูกบ้าน (ส่วนตำแหน่ง "แสน" เป็นผู้ช่วยของ "ขุนหรือแคว้น") ภายหลังเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ได้แต่งตั้งตำแหน่ง "ผู้ใหญ่บ้าน" และ "กำนัน" แทน

รายนามแคว้น/กำนันตำบลทาบลาดุก

1. แสนสัญญาชัยชนมงคล บุระดุก (ทาบลาดุก)
2. ขุนสิงห์ แก้วดูลดุก (ทาบลาดุก)
3. นายธรรมใจ สุนันชมภู (ทาชมภู) (2433 ?-2468)
4. นายทวี เพียรพนัสลัก (ทาบาสัก) (2468 -
5. นายใจมา สุทธดุก (ทาบ่าเป่า)
6. นายเมือง สยะดุก (ทาท่งไผ่)
7. นายจรัส เพียรพนัสลัก (ทาบาสัก) 2493 - 2517
8. นายแสง สโรรส (ทาบลาดุก) 2517 - 2526
9. นายสวัสดิ์ สุวรรณดุก (ทาบลาดุก) 2527 - 2543
10. นายไพบุลย์ จำหงษ์ (ทาบ่าเป่า) 2543- ปัจจุบัน

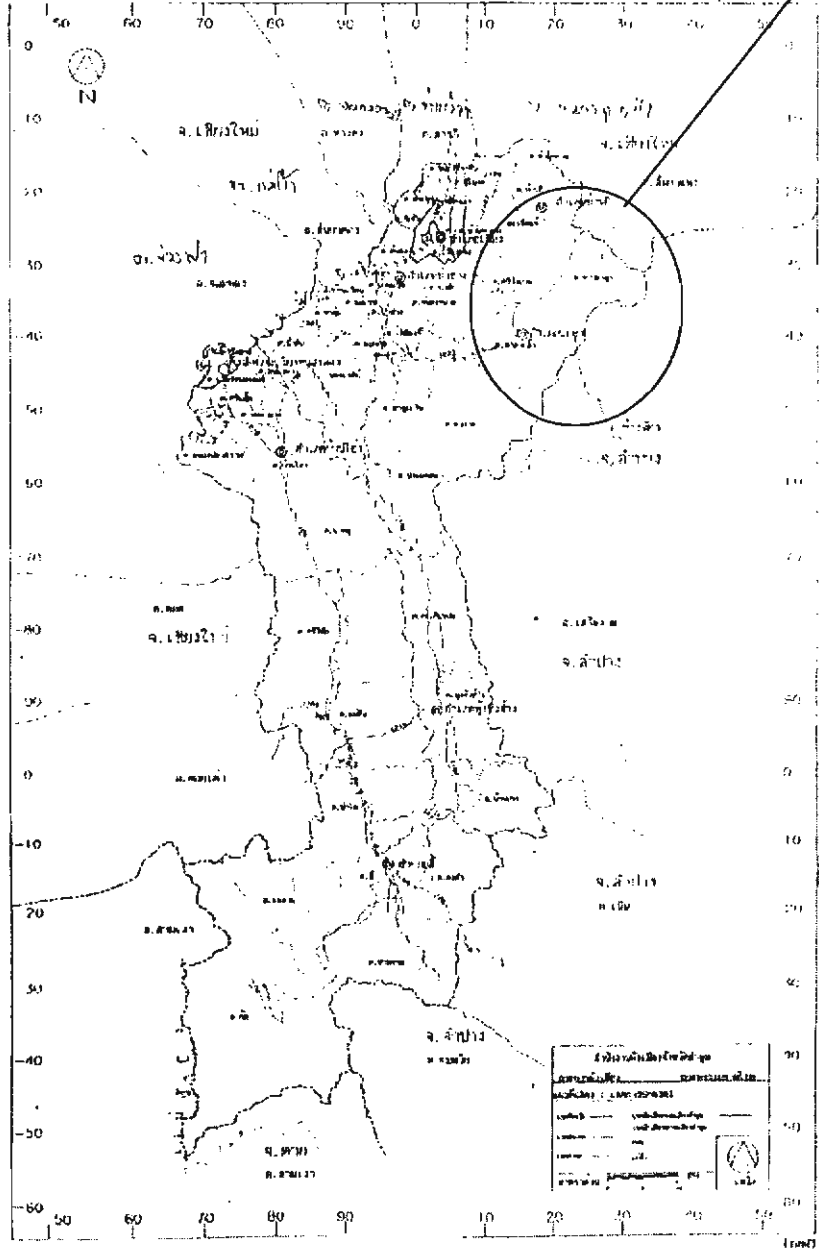
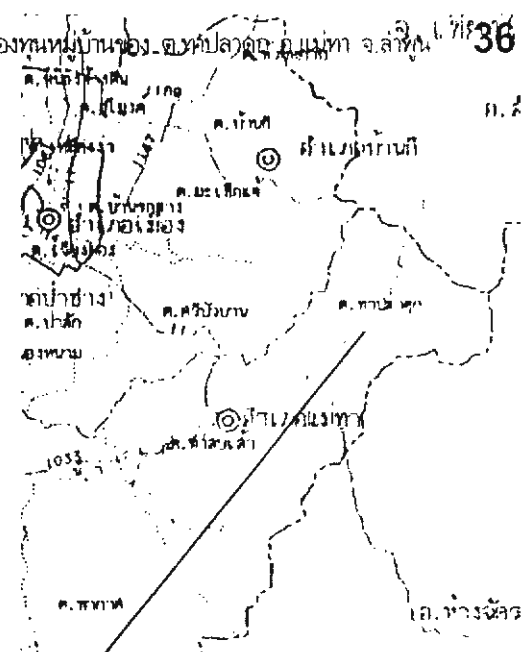
ประชากรและครัวเรือน

ตำบลทาบลาดูก (ปัจจุบัน-2544) มีจำนวนประชากร 7,642 คน ครัวเรือน 1,963 ครัวเรือน ดังนี้

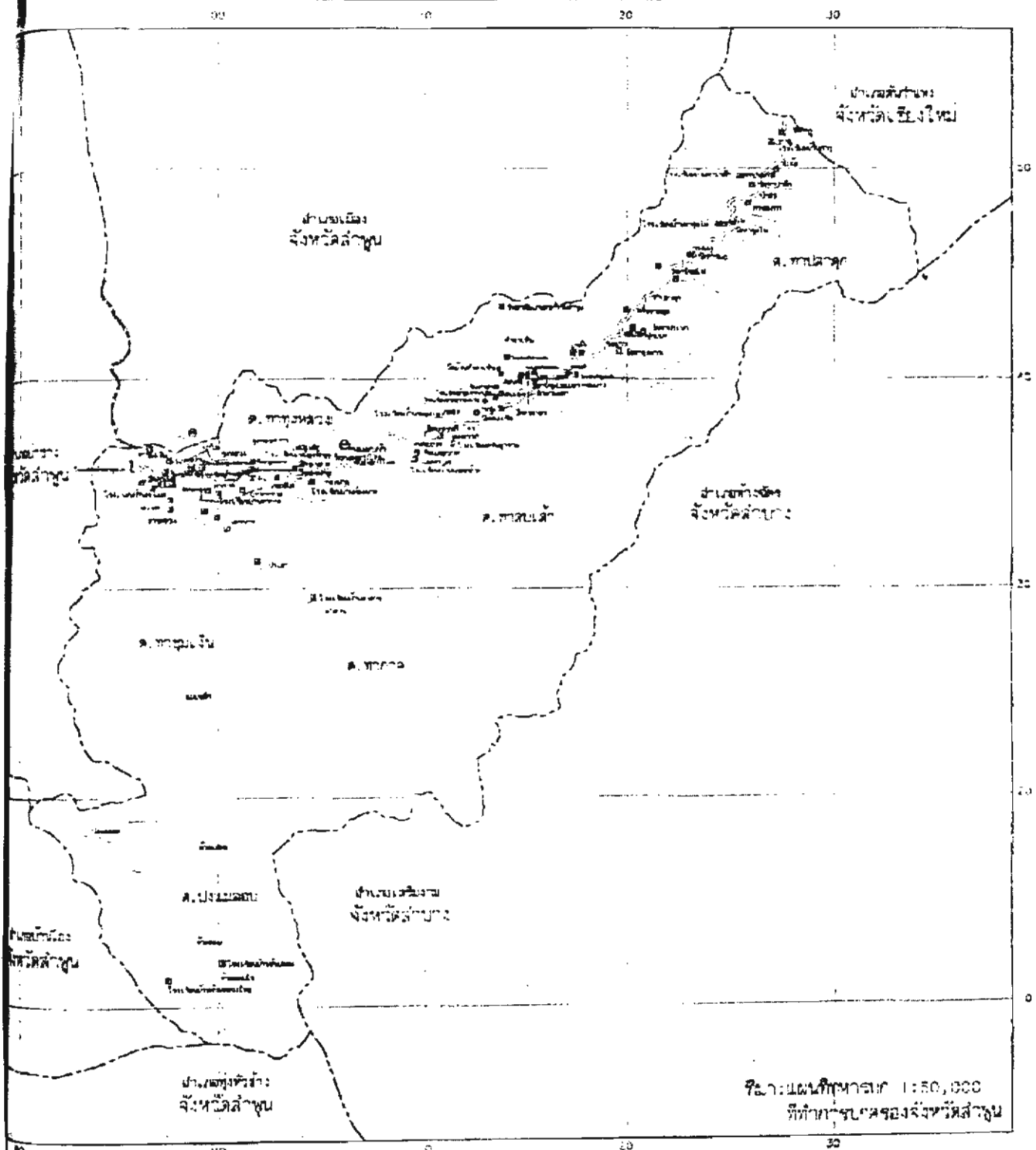
หมู่ที่	ชื่อบ้าน	ชาย	หญิง	รวม	ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	ครัวเรือน
1	ทาภู	414	406	820	612	214
2	ทาป่าสัก	672	704	1,376	1,090	366
3	ทาทุ่งไผ่	225	229	454	340	117
4	ทาชมพู	409	465	874	688	229
5	ทาบลาดูก	518	566	1,084	833	268
6	ทาป่าเปา	432	436	868	647	209
7	ทาสองท่า	251	256	507	373	128
8	ขุนตาน	126	104	230	179	49
9	ศรีทรายมูล	264	272	536	415	148
10	ปงอ้อ	104	103	207	196	62
11	หน้าสถานี	76	82	158	132	43
12	แม่ป่าช้า	88	70	158	105	37
13	ป่าตึงใต้	195	175	370	290	93
รวม		3,774	3,868	7,642	5,909	1,963

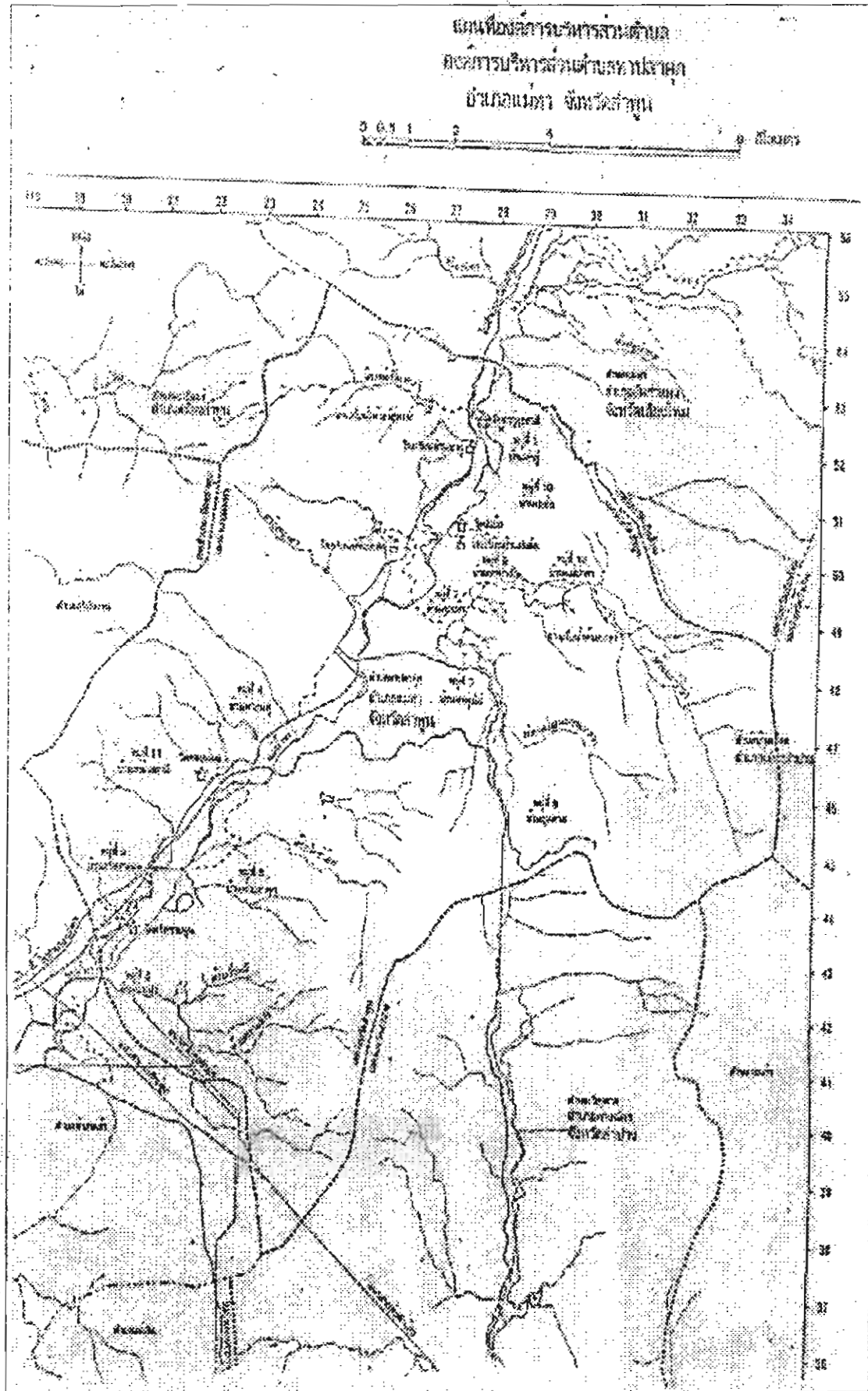
ข้อมูล : อบต.ทาบลาดูก ณ วันที่ 15 ตุลาคม 2544

แผนที่สังเขป
แสดง
ต.ลาดอุก อ.แบ่กา
จ.ลำพูน

ผลงานที่ผลิต : รายงานโครงการบ้านเอื้อเฟื้อ

ประวัติการก่อตั้งชุมชนหมู่บ้าน

บ้านทาเก๋ หมู่ที่ 1 -บ้านปงอ้อ หมู่ที่ 10

เดิมบ้านทาเก๋กับบ้านปงอ้อเป็นหมู่บ้านเดียวกัน รวมกันอยู่ทางฟากตะวันออกของแม่น้ำทา มีชุมชนเดิมเป็นกลุ่มบ้านที่ชาวบ้านเรียกว่า "บ้านปง" "บ้านกลาง" "บ้านหลวง" มีวัด "บ้านหลวง" สำหรับชุมชนบ้านกลาง มีวัด "สันหลวง" สำหรับบ้านสันหลวง ต่อมาวัดบ้านหลวงและวัดสันหลวง ได้กลายมาเป็นวัดร้างจึงได้มาสร้าง "วัดบ้านปง" เป็นวัดของชุมชน ซึ่งก็ปรากฏหลักฐานวัดร้าง มีอยู่หลายแห่งในชุมชน คาดว่าเป็นชุมชนดั้งเดิมที่เก่าแก่ที่สุดของตำบลทาลาดุก เป็นถิ่นที่อยู่ของชาวละว้า หรือชาวลัวะมาก่อน

แต่เดิมชาวบ้านได้อาศัยน้ำห้วยแม่เลาะ ที่ไหลจากภูเขาทางตะวันออกของหมู่บ้านทอดน้ำเขานา(ฟากตะวันออกของแม่น้ำทา) แต่ต่อมาเมื่อมีที่นามากขึ้น น้ำไม่พอใช้ทำการเกษตร จึงไปสร้างฝายเหมืองดอยหรือเหมืองสบแหละหรือเหมืองแม่อีเลาะ กันแม่น้ำทาที่บ้านดอนในเขตอำเภอแม่ฮอน (อยู่เหนือฝายเหมืองฮ้อขึ้นไป) มาเชื่อมกับลำเหมืองเดิม ระบบเหมืองฝายในขณะนั้นใช้น้ำประมาณ 50 ตัง มีนายแก้ว ชัยมาสพงษ์ เป็นแก่ฝายคนแรกของฝายเหมืองดอย (ได้ค่ายกน้ำ 3 ตัง)

จากหนังสือสภาพท้องที่อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน (2514 :22-23) กล่าวถึงสภาพ ของหมู่บ้าน ว่า

"...ในราว พ.ศ.2434 ได้มีชาวบ้าน (จากบ้านปงอ้อ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "บ้านหลวง") 5-6 หลังคาเรือน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของวัดกู่ในปัจจุบัน ส่วนทางทิศใต้เป็นวัดร้าง มีป่าไม้ดงดิบปกคลุมอยู่ทั่วไป มีลำห้วยสายหนึ่งไหลผ่านหมู่บ้านตลอดทั้งปี ลำห้วยสายนี้มีความเย็นกายสบายใจ มองดูโขดหินตามช่องหน้าผาตั้งเรียงราย มีเสียงน้ำตกเคล้ากับเสียงสัญญาณที่เด่นชัดจับจ้องถึงไม้ไผ่บินไปมา ส่งเสียงเจื้อยแจ้ว

“ทำให้มีเสียงเพลิดเพลินไม่แพ้เสียงน้ำตกที่มีชื่อในประเทศไทย “

“...ตามคำเล่าลือต่อมา ลำห้วยสายนี้ยังมีพญาช้างสารอยู่เชือกหนึ่ง เดินลัดเลาะมาจากไหนไม่ปรากฏชัด มาถึงลำห้วยแห่งนี้ คงมีความพอใจหรือพักเพื่อความเมื่อยล้าที่สุดที่จะเดา พญาช้างสารได้ทิ้งลงที่ห้วยโดยใช้หางรองนั่ง ลำห้วยจึงมีชื่อว่า “ห้วยของหาง” (รองหาง) ปัจจุบันภาษาได้เพี้ยนไปจากเดิม เป็น “ห้วยโง้งฮ้าง”

ผู้คนย้ายมาอาศัยอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำทา เมื่อชาวบ้านมาตั้งหลักแหล่งมากขึ้น ได้สร้างวัดที่บริเวณเนินเขาชาวบ้านเรียกว่า “วัดม่อนแก้ว” ต่อมาครุบาเสนาเห็นว่าควรย้ายวัดไปตั้งตรงสถานที่ที่เป็นวัดร้าง ที่มีหลักฐานเจดีย์ยอดดวน ชาวบ้านเรียกว่า “กุดกู” เมื่อสร้างเสร็จชาวบ้านเรียกว่า “วัดทาทุ่งสาวดี” หรือวัดทาทุ่งสาวคนก็เรียกว่า “บ้านทาทุ่ง”

ในราว พ.ศ. (2518) ได้มีการแยกบ้านปงอ้อ ซึ่งเป็น หมู่บ้านเดิม เป็นหมู่ที่ 10 โดยมีแม่น้ำทาเป็นเขตแบ่ง ได้มีการสร้างโรงเรียนวัดทาทุ่ง (7 พ.ค. พ.ศ.2483) ระยะเวลาแรกใช้ศาลาวัดเป็นที่เรียน

มีผู้ใหญ่บ้านปกครอง ดังนี้

1. นายอนุ แก้วพงศ์ (บ้านปง)
2. นายดี แก้วพงศ์ (บ้านกู)
3. นายกำ ขาด (บ้านกู)
4. นายปัญญา ปัญญาพงศ์ (บ้านกู)
5. นายดีบ ชัยมาสพงศ์ (2508)
6. นายกู ปัญญาทอง (2514)
7. นายแถว กันธิมาพงศ์ (แยกบ้านปงอ้อออกไป)
8. นายกู ปัญญาทอง -2527)

9. นายตัน พู่เฟื่อง (2527-2542)

10. นายสุพัฒน์ กันธิมาพงศ์ (2542-

ผู้ใหญ่บ้านปงอ้อ หมู่ที่ 10

1. นายสุคำ โยพนัสลัก

2. นายสวัสดิ์ ใจพงศ์

[สัมภาษณ์ :นายอินตา ชัยมาสพงษ์ (2464) อายุ 78 ปี -26/8/2542 :
นายแถว กันธิมาพงศ์ (2474) อายุ 68 ปี 26/8/2542 นายสุพัฒน์ กันธิมาพงศ์
ณ.ปัจจุบัน ,พ่อนานลา พงษ์เก๋ (2458) อายุ 83 ปี มรคทายก 1/9/42 และ
จากเอกสารอัดสำเนา "สภาพท้องที่อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน" 1 ตุลาคม 2514]

กองทุนในหมู่บ้านทาเก๋

-กองทุนหมู่บ้าน อพป. เริ่มรับงบประมาณ ปี 2528 จนถึงปัจจุบันได้รับ
งบประมาณทั้งสิ้น 80,000 บาท นำไปให้ชาวบ้านกู้ยืมดอกเบี้ยที่เป็นรายได้ (ร้อยละ 2
ต่อเดือน) สามารถนำดอกผลมาพัฒนาหมู่บ้านได้ ชาวบ้านที่กู้ยืมได้นำเงินต้นและดอกเบี้ย
ส่งคืนคณะกรรมการหมู่บ้านหมดแล้ว แต่อดีตผู้นำหมู่บ้านได้เอาไปใช้ประโยชน์
ส่วนตัวหมด คงเหลือเงินในธนาคาร 100 บาท

-กลุ่มออมทรัพย์/ธนาคารหมู่บ้าน ได้เคยก่อตั้งในราว พ.ศ.2537 โดย
เกษตรตำบล ตามโครงการออมทรัพย์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระราชินีนาถฯ
กำหนดฝากเป็นรายคน แล้วนำไปฝาก ธกส.เป็นรายคน มีสมาชิก 35 ราย เงินออม
ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ต้นปี 2542 จึงได้มีการ สรุปทเรียนปรับปรุงกิจการ
โดยมติให้มีการถอนเงินฝากมาคืนสมาชิก แล้วได้มีการปรับปรุงระเบียบการออมใหม่
ให้ทุกคนครบถ้วน ทุกเพศ ทุกวัยเข้ามาเป็นสมาชิกได้ (กลุ่มเดิมเฉพาะสมาชิกกลุ่มสตรี
แม่บ้าน) มีสมาชิก 48 ราย เงินออมนำมารวมกันแล้วนำไปฝากธนาคารออมสิน ในเดือน

ธ.ค.42 มีเงินออมทั้งสิ้น 17,000 บาท แล้วสมาชิกเกิดปัญหาขัดแย้งกับประธาน กรรมการสตรีในการบริหาร โครงการกองทุนชุมชน (SIF.) สมาชิกบางส่วนจึงงดส่ง เงินออมทำให้การออกสัจจะต้องหยุดชะงักไป

-กองทุนปุ๋ย อบต. จัดตั้งโดย อบต.ทปลาดุกให้การสนับสนุนเป็น ทุนหมุนเวียน เมื่อเดือนสิงหาคม 2542 เป็นปุ๋ยจำนวน 154 กระสอบ เป็นเงิน 41,580 บาท สมาชิกจำนวน 83 คน โดยสมาชิกสมัครเข้ามาลงหุ้น ๆ ละ 20 บาท รวม 370 หุ้น เป็นเงิน 7,400 บาท รวมทุนดำเนินการ 48,980 บาท นำไปซื้อปุ๋ยมาหมุนเวียนให้สมาชิก

-กองทุนชุมชน (SIF) เสนอโดยกลุ่มสตรีบ้านท่ากุ่ม เพื่อนำเงินมาดำเนินการ โครงการส่งเสริมการผลิตสมุนไพร ปรับปรุงศาลาการเปรียญวัดท่ากุ่มเป็นสถานที่ดำเนินการ งบประมาณได้รับการสนับสนุนจากกองทุนชุมชน (SIF) เป็นเงิน 180,000 บาท (สิงหาคม 42) เป็นค่าปรับปรุงสถานที่ การอบรม การดูงานและค่าวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสมุนไพร เมื่อได้ดำเนินการไปได้ระยะหนึ่ง พ.ย.42 ได้เกิดความขัดแย้งกันในหมู่คณะกรรมการ ดำเนินงาน และระหว่างประธานกับคณะกรรมการหมู่บ้านและอบต.ในการมีส่วนร่วม ในการบริหารเงินทุน

-กองทุนในชุมชน อื่น ๆ เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์เยาวยชน สมาชิก 64 คน เงินทุน 5,760 บาท กองทุนสุขาภิบาล สมาชิกทั้งหมู่บ้านเงินทุน 2,500 บาท กองทุนสมาชิก อสม.สมาชิก 16 คน เงินทุน 7,500 บาท กองทุนยา เงินทุน 800 บาท

บ้านทาป่าสัก หมู่ที่ 2

ประวัติการก่อตั้งชุมชน

การตั้งรกรากครั้งแรกจากข้อมูล "สภาพท้องที่อำเภอแม่ทาฯ" (2514: 25)

กล่าวว่า

“...ในราว พ.ศ.2387 ได้มีแสนฟู่ซึ่งเป็นคนของเจ้าเมืองลำพูน (ในสมัยเจ้าไชยลังกา พิศาลโสภาคย์ฯ เจ้านครลำพูน (2386-2414) เจ้าเมืองลำพูน องค์ที่ ๖ (ปราณี ศิริธร ณ พัทลุง(2):14-16) ส่งมาให้ดูแล การทำไม้สักของฝรั่งชาติอังกฤษ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณนี้ (สมัยที่ช้างนับต่อไม่เสียค่าภาคหลวง) พร้อมด้วยบริวารได้มาตั้งถิ่นฐาน ที่บ้านโฮ่ง (ฟากตะวันตกของบ้านสองท่า) ที่การทำไม้ในสมัยนั้น ต้องอาศัยการล่องซุง ไปตามลำน้ำแม่ทา...”

แสนฟู่นอกจากจะเป็นผู้ควบคุมดูแลการทำไม้แล้ว ยังได้บุกเบิกที่ดิน โดยสามารถถางป่าได้สะดวก เนื่องจากมีการตัดต้นไม้ใหญ่ออกไปเป็นจำนวนมาก จึงสามารถบุกเบิกเป็นที่นาเพื่อปลูกข้าว โดยบุกเบิกไปทางทิศตะวันตกของแม่น้ำทา ให้เป็นที่ดินของเจ้าเมืองลำพูน (เพื่อส่งเป็นส่วย) และบุกเบิกไปทางทิศตะวันออกเป็นที่นา ของตนเอง ชาวบ้านเรียก “ทุ่งแสนฟู่” มาจนทุกวันนี้ (คาดว่าคงจะมีการสร้างฝายเหมืองฮ้อ ในยุคนี้ โดยให้ท้าวโมโนแกงลูกชายของแสนฟู่เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง-ผู้วิจัย)

ต่อมาได้มีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งรกรากทำกิน ในบริเวณนี้เพิ่มขึ้น เนื่องจาก เป็นแหล่งจ้างงานในปางไม้และยังเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ โดยมาจากบ้านห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ บ้านทากาศ ซึ่งเป็นชาวไตของอพยพเข้ามาจับจองพื้นที่ดินเพื่อตั้ง รกรากทำกินและคาดว่าแสนฟู่จะเป็นชาวไตของ

ต่อมามีท้าวอินทนนท์ ที่คาดว่าเป็นคนเชื้อสายละว้าหรือลัวะที่ตั้งถิ่นฐาน ที่บ้านปงฮ้อ ได้มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านทาป่าสัก (“บ้านใน”) เพื่อมารับจ้างทำไม้กับแสนฟู่ เมื่อแสนฟู่เสียชีวิต ท้าวโมโนแกงลูกชายได้ปกครองหมู่บ้านแทน (ตำแหน่งท้าวหรือ

นายบ้านคือตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ส่วนตำแหน่ง “แสน” เป็นตำแหน่งที่ดูแลหลายๆ หมู่บ้าน ก่อนที่จะมีการตั้งตำแหน่งแคว้น หรือกำนันในเวลาต่อมา)

ท้าวอินทนนท์ ต้นตระกูล “นนพน์สลัก” หรือ “นุนพน์สลัก” ท้าวมโนแกง ต้นตระกูล “เจนพน์สลัก” (สัมภาษณ์ : นายเย็น เป็นพน์สลัก 25/8/2542)

“... มีเหตุการณ์โจรชาวเงี้ยวเข้ามาทำที่ค้าขายและขอพักอาศัยที่บ้าน ท้าวอินทนนท์ (พ.ศ.2439) ท้าวอินทนนท์ได้เชิญท้าวมโนแกงมาร่วมรับประทานอาหารอยู่ด้วย แต่ต่อมา(พวกโจร)ได้เข้าคุกคามปล้นบ้าน ท้าวอินทนนท์ จึงเกิดการต่อสู้กันขึ้น ท้าวอินทนนท์และนายแก้ว ลูกบ้านตาย ท้าวมโนแกงและนายหือตลูกชายท้าวอินทนนท์ บาดเจ็บสาหัส พวกโจรตาย ๓ คน ต่อมาท้าวมโนแกงเสียชีวิต นายหนานด๊ะ บุตรชายได้เป็นผู้ปกครองหมู่บ้านแทน...”

ต่อมาเมื่อมีการอพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในบ้านทาบลาดูกกันมากขึ้น จึงได้มีการขยายที่นาและสร้างระบบเหมืองฝาย เพื่อสร้างระบบการผลิตของหมู่บ้าน โดยการสร้างฝายเหมืองฮ้อ แต่เหมืองฝายที่จะทำการขุดเพื่อส่งน้ำมาเข้านาในบ้านทาบลาดูก ตัวฝายอยู่ไกลในเขตบ้านดอน อ.สันกำแพง (ปัจจุบันอยู่ในเขต กิ่งอ.แม่ฮอน) ไม่สามารถจะขุดเหมืองส่งน้ำโดยลำพัง กำลังแรงของลูกฝาย จึงไปจ้างพวกฮ้อมาทำการขุดเหมือง โดยสัญญาว่าถ้าน้ำในแม่น้ำทาไหลเข้าเหมืองมาถึงบ้านทาบลาดูก บริเวณหน้าวัด (ในปัจจุบัน) ก็จะยอมจ่ายค่าจ้างให้ 500 แถบ (รูปี-อินเดียน) แต่บริเวณที่จะขุดเหมืองผ่านบางแห่งเป็นที่สูงต้องขุดเหมืองลึก พวกฮ้อเห็นว่าเสียเวลาและแรงงาน จึงวิดน้ำเข้าเหมืองตั้งแต่เข้าจนเย็น จนน้ำมาถึงที่หน้าวัดทาบลาดูก(ในปัจจุบัน) พวกฮ้อส่งตัวแทนมารับเงินค่าจ้าง ห้วนน้ำเหมืองฝายและชาวบ้านเห็นว่าพวกฮ้อขุดเหมืองสำเร็จ จึงจ่ายเงินค่าจ้างไป 500 รูปี ตามสัญญา โดยไม่ตรวจดูต้นเหมือง ภายหลังรู้ว่าถูกพวกฮ้อหลอก ชาวบ้านจึงเรียกเหมืองนี้ว่า “เหมืองฮ้อ”

ต่อมาในราว พ.ศ.2458 ที่มีการจัดตั้งเป็นกิ่งอ.แม่ทา ได้มีการกำหนดให้มีตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านขึ้นปกครองหมู่บ้าน แต่ไม่มีใครสมัครใจเป็นผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน

จึงตกลงไปจ้างนายมูล นาพนัสลัก มาเป็นผู้ใหญ่บ้านโดยจะคิดค่าจ้างเป็นข้าวเปลือกให้ครัวเรือนละ 5 ต่าง (1 ต่างมีประมาณ 26 ลิตร) นายมูลเป็นผู้ใหญ่บ้านไม่นาน ต้องคดีตัดไม้สักถูกจำคุก ชาวบ้านจึงได้เลือกนายชา หรือทวิ เพียรพนัสลัก เป็นผู้ใหญ่บ้านแทนที่ต่อมาภายหลังได้สร้างโรงเรียนบ้านทาป่าสักขึ้นในปี พ.ศ.2479 เรียกว่า "โรงเรียนประชาบาลตำบลทาป่าดุก ๒ วัดทาป่าสัก" โดยระยะแรกอาศัยศาลาวัดเป็นที่สอนมีนายสม บุญเหมย เป็นครูใหญ่คนแรก

ส่วนวัดเดิมไปทำบุญที่วัดทาสองท่าซึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวกัน แต่วัดทาสองท่าถูกน้ำกัดเซาะ พระคำ สิ่งของจึงย้ายมาตั้งที่วัดทาป่าสักในปัจจุบันในราว พ.ศ.2468 ตั้งชื่อวัดว่า "วัดป่าสักดอนมูล"

ผู้ปกครองหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้านทาป่าสัก

1. แสนฟู (2387-
2. ท้าวมนในแกง (เจนพนัสลัก) (-2439
3. นายหนานติะ (นุนพนัสลัก) (2439-
4. นายหนานมูล ภาพนัสลัก (2458-
5. นายชาหรือนายทวิ เพียรพนัสลัก (2479
6. นายจรัส เพียรพนัสลัก
7. นายพิชัย อุณจะนำ
8. นายตุ้ม เพียรพนัสลัก
9. นายอินคำ ทิพย์เมฆ 2532 -
10. นายบุญถึง วงศ์คม 2532 - ปัจจุบัน

รายชื่อหัวหน้าเมืองฝายเหมืองฮ้อ

1. ท้าวมนโนแกง (เจนพนัสลัก) 2. นานนหล้า นุนพนัสลัก
3. นายคำสอ พิริแก้ว 4. นายสม เห่งพนัสลัก
5. นายแปง เป็นพนัสลัก 6. นายผั้น รงพนัสลัก
7. นายอุ้น เจนพนัสลัก 8. นายเอือน เป็นพนัสลัก
9. นายปรีดี วงศ์คม 10. นายเย็น เป็นพนัสลัก

หัวหน้าเมืองฝายทุ่งป่าฮ้อ เป็นฝายตามลำห้วยแม่ป่าช้า

1. แสนฟู 2. ท้าวมนโนแกง (เจนพนัสลัก)
3. นายหานนหล้า นุนพนัสลัก 4. นายเป็ง เป็นพนัสลัก
5. นายหานนตา คำพนัสลัก 6. นายน้อยพรหม นุนพนัสลัก
7. นายสม เป็นพนัสลัก 8. นายหานนมุง เสนพนัสลัก
9. นายชัยลังกา วงศ์คม 10. นายแสวง ทิพย์เมศ

หัวหน้าเมืองฝายทุ่งไม้ตะเคียน ฝายตามลำห้วยแม่ป่าช้า

1. นายปัน เป็นพนัสลัก 2. นายกาบ ทศพนัสลัก
3. นายจันทร์ ตุงพนัสลัก 4. นายทร เสนพนัสลัก
5. นายไสว เสนพนัสลัก

หัวหน้าเมืองฝายกอดำ ฝายตามลำห้วยแม่ป่าช้า

1. นายหานนด๊ะ เจนพนัสลัก 2. นายปัน จองพนัสลัก
3. นายปัญญา ก้องพนัสลัก 4. นายดำ นุนพนัสลัก

5. นายคาค เป็นพนัสลัก

หัวหน้าเมืองฝายป่าสักโยง (บ้านแม่ป่าช้า)

1. นายสอด/นายลุ้ย หลวงไผ่ 2. นายพรหม หลวงไผ่
3. นายสม วงศ์ฟอง 4. นายจุม ยะคำแจ้
5. นายทร เสนพนัสลัก

(สัมภาษณ์ :นายเย็น เป็นพนัสลัก -หัวหน้าฝายเหมืองฮ้อ อายุ 54 ปี -22/8/2542 และจากเอกสาร อัดสำเนา "สภาพท้องที่อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน" 1 ตุลาคม 2514)

กองทุนในหมู่บ้านทาป่าสัก

- กองทุนกลุ่มผู้ใช้น้ำและกลุ่มออมทรัพย์ ในปี 2536 หมู่บ้านได้รับงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ จำนวน 60,000 บาท ตามเงื่อนไขของโครงการจะต้องมีผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 35 คน โดยสมาชิกที่เข้าร่วมอบรมเลือกที่จะส่งเสริมอาชีพซื้อปุ๋ยให้สมาชิกเพื่อนำใช้แล้วส่งคืนเงินทุนกลับคืนกลุ่ม ในปีต่อ ๆ ก็จะมีนำเงินมาซื้อปุ๋ยให้สมาชิก แล้วคิดดอกเบี้ยเงินกู้กลับคืนกลุ่ม

ต่อมาสมาชิกได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมการออมเงิน จำนวนสมาชิกมาจากกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมด (ไม่เปิดโอกาสในคนนอกกลุ่มเข้ามาเป็นสมาชิก) ในปี 2540 มีเงินออมจำนวน 41,000 บาท เงินกำไรจากการเลี้ยงโคและ เงินกู้ 12,450 บาท รวมมีเงินทุนประมาณ 113,000 บาท ต่อมาทางกลุ่มได้นำเงินทุนของกลุ่มไปค้าประกัน

ในการกู้เงินสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท (สพช.) จากธนาคารออมสินมา 500,000 บาท มาให้สมาชิกกู้เงินไปประกอบอาชีพ ปัจจุบันเหลือเงินกู้ที่จะต้องส่งใช้งวดสุดท้าย 100,000 บาท และมีเงินออมของสมาชิก 72,280 บาท

- กองทุนกลุ่มแม่บ้าน ได้รับการสนับสนุนจากโครงการตามข้อเสนอของ ส.ส. ปี 2535 เป็นปฎิมาขายให้สมาชิกและส่งคืนเป็นเงินคืนกลุ่ม ได้เงินทุน 11,500 บาท สมาชิก 310 คน ระดมหุ้น ๆ ละ 20 บาท ได้จำนวน 15,500 บาท สมทบในการค้าปุ๋ย กำไรที่ได้นำมาซื้อเครื่องครัว มาให้สมาชิกเช่าเครื่องครัวไปใช้ในงานของสมาชิก ครั้งละ 200 บาท แบ่งให้คนดูแล 100 บาท แบ่งให้กองกลาง 100 บาท ไม่มีการปันผลให้สมาชิก มีค่าตอบแทนคณะกรรมการ ปัจจุบันมีทุนดำเนินการ 27,000 บาท

- กองทุนกลุ่มสตรีเลี้ยวโค สมาชิก 66 คน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2537 เป็นการสนับสนุนกิจกรรมอาชีพสตรีระดับหมู่บ้าน ๆ ละ 25,000 บาท และระดมหุ้นจากสมาชิกได้เงินทุน 10,400 บาท นำไปซื้อโคมาให้สมาชิกเลี้ยง ปัจจุบันมีเงินกองทุน 55,000 บาท นางสมจิตร์ วงศ์คม ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน เป็นประธานกลุ่ม

- กองทุนอาหาร สมาชิก 49 คน ที่มีลูกขาดสารอาหารยืมเงินไม่มีดอกเบี้ยยเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาลูกขาดสารอาหารของเด็กในครัวเรือน เงินทุนจากโครงการจำนวน 50,000 บาท เงินหุ้นจากสมาชิก 6,550 บาท รวมเงินทุน 56,550 บาท

- กองทุนกลุ่มเลี้ยงโคเยาชน ปี 2539 ได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนเยาชนเป็นเงิน 150,000 บาท แต่ไม่มีเยาชนมาเลี้ยงโคจึงนำไปให้ (สมาชิกอื่นที่เป็น)ผู้ใหญ่เลี้ยง ปัจจุบันเงินทุนผู้ใหญ่บ้านอ้างว่าเป็นคนดูแล แต่สมาชิกไม่มีใครรู้เรื่อง

- กองทุนกลุ่มแปรรูปเชิงธุรกิจ ได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มที่จะต้องส่งใช้คืนใน 3 ปี มีสมาชิก 44 คน

ยืมเงินทุนจากโครงการ จำนวน 200,000 บาท ระดมทุนจากสมาชิก 6,000 บาท กลุ่มนำไปลงทุนทำมะม่วงดอง และกระเทียมดอง ปัจจุบันคงค้างเงินทุนสงฆ์ 50,000 บาท

- กองทุนปุ๋ย อบต. ระดับหมู่บ้านและกองทุนปิ่น (มีयाชาว่า) ระดับตำบล กองทุนปุ๋ย ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก อบต.เป็นเงิน 41,510 บาท ที่จะเป็น กองทุนของหมู่บ้านต่อไป ต่อมาตามบกระต้นเศรษฐกิจภาครัฐ (งบจากเงินกู้มีयाชาว่า) ระดับตำบลที่อบต.มีมติให้นำเงิน ไปซื้อปุ๋ยเป็นเงิน 120,000 บาท มอบหมายให้ บ้านทาป่าสักไปดำเนินการแล้วส่งเงินคืนให้ อบต. ส่วนกำไรมอบให้กับหมู่บ้านต่อไป

นอกจากนั้น ยังมีกองทุนอื่น ๆ เช่น -กองทุนผู้สูงอายุ มีเงินทุนจากการ รวมนั้นของสมาชิก 10,142 บาท -กองทุนประเพณีวัฒนธรรม 10,000 บาท -กองทุน สุขาภิบาลเงินทุน 9,000 บาท -กองทุนโภชนาการ เงินทุน 3,950 บาท - กองทุนยา เงินทุน 4,500 บาท -กองทุนด้านภัยเอดส์ เงินกองทุน 2,000 บาท -กองทุน ศส.มช. เงินทุน 2,500 บาท

บ้านทาทุ่งไผ่ หมู่ที่ 3

ตามหนังสือ "สภาพท้องที่อำเภอแม่ทาฯ" (2514 : 32-33) กล่าวว่า

"...ก่อนปี พ.ศ.2434 ได้มีครอบครัวหนึ่งอพยพมาจากบ้านช่างเพี้ยน ด.บ้านธิ อ.บ้านธิ ชื่อนายใจ หางเปี่ยน มาตั้งรกรากในพื้นที่ท่าเลดี โดยบริเวณนี้บางส่วนมีต้นไผ่ขึ้นมาก บางส่วนเป็นที่ราบ ที่สามารถ บุกเบิกเป็นที่ดินทำกินได้ดี ต่อมาเมื่อเพื่อนบ้านติดตามเข้ามาอาศัย อยู่เพิ่มมากขึ้น หัวถางป่าไผ่เป็นที่อยู่อาศัย และเป็นที่ดินทำกินอยู่กัน หลายครอบครัว ต่อมาเมื่อนายศิริ เชียงรุ่ง มีเชื้อสายไตใหญ่มาจากไทน์ ไม่ปรากฏชัดเข้ามาอาศัยอยู่และมีอีกคนหนึ่งพลัดมาได้เป็นลูกเขยของ นายใจ ต่อมาได้ถูกคัดเลือกเป็นหัวหน้าหมู่บ้านหรือเรียกว่า "พ่อหลวงแก่" ... นายศิริได้ชวนชาวบ้าน สร้างวัดในราว พ.ศ.2436.." (ก่อนวัดทาป่าสัก ?)

โรงเรียนทาทุ่งไผ่ ได้ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2482 ให้ชื่อว่า "โรงเรียน
ประชากรตำบลทาป่าดุก ๔ วัดทาทุ่งไผ่" มีนายบุญมา สารเวียง รักษาการครูใหญ่คนแรก

ในปี พ.ศ. 2484 ได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 กรมทหารยุทธโยธา กองทหาร
โยธาจังหวัดลพบุรี ได้มาตั้งกองบัญชาการ(บก.) (คาดว่าน่าจะมาปฏิบัติภารกิจซ่อม
บำรุงและรักษาเส้นทางรถไฟจากการโจมตีของข้าศึกในสมัยสงครามโลก-ผู้วิจัย)
บนเนินเขาเตี้ย ภูเขานี้ต่อมาเรียกว่า "เขา บก." ได้มีชาวบ้านถูกเกณฑ์ดินเพื่อให้กับ
กิจการทหารถึงมากกว่าครึ่งหนึ่งของหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงพากันอพยพออกจากหมู่บ้าน
ไปอยู่ที่อื่นเป็นจำนวนมาก เช่น เชียงรายและบางส่วนได้ไปตั้งบ้านเรือนในขุนห้วยแม่ป่าช้า
ที่ต่อมาได้จัดตั้งเป็น "หมู่บ้านแม่ป่าช้า" ในภายหลัง จนทำให้โรงเรียนเด็กนักเรียนน้อย
และยุบโรงเรียนในปี พ.ศ.2493 และมาตั้งใหม่ในปี พ.ศ.2506 อีกครั้งหนึ่ง

ผู้ปกครองและผู้ใหญ่บ้านมี ดังนี้

นายแก้ว	คุณชมภู	(2436-2447)
นายคำ(คนกัวมีน ป่าซาง)		(2447-2468) เปลี่ยนชื่อ เป็นบ้านทุ่งไผ่
นายมอญ	สมไผ่	(2468-2469)
นายอินคำ	ถาไผ่	(2469-2483)
นายเมือง	สุยะดุก	(2483-2493)
นายแสง	สิทธิดุก	(2493-2514 ?)
นายก่อง	สิงห์ไผ่	
นายดวงดี	คุณชมภู	
นายทวี	สิทธิดุก	
นายอนันต์	สุยะใหญ่	

ระบบเหมืองฝายของบ้านทาทุ่งไผ่ ที่สำคัญคือฝายเหมืองหลวง ที่กั้นแม่น้ำทา แต่ภายหลังน้ำไม่พอใช้จึงรวมกับฝายโป่งนกของบ้านทาสองท่ามาเป็นฝายทาสองท่า ส่งน้ำให้สองฝายของแม่น้ำทา ฝายตะวันออกเรียกเหมืองโป่งนก ส่งไปให้บ้านทาสองท่า ฝายตะวันตกเรียกเหมืองหลวง ส่งน้ำมาให้บ้านทาทุ่งไผ่ โดยมีหัวหน้าเหมืองฝาย “เหมืองหลวง” ดังนี้

1. นานราช สุภาไผ่	2. นายเขียว สิริติดุก
3. นายยวง คุณชมภู	4. นายสม คุณชมภู
5. นายแก้ว คำชมภู	

กองทุนชุมชน

- กองทุนฉางข้าวหน้าน้ำฝน งบประมาณจากองค์การยูนิเซฟ (Unisef) ร่วมกับกรมการ พัฒนาชุมชน ในปี 2534 กองทุนในปัจจุบัน 9,700 บาท นำไปผนวกกับกองทุนอื่น ๆ อีก 6 กองทุน

- กองทุนประสิทธิภาพพืชไร่ จากสำนักงานเกษตรอำเภอ กองทุน 8,400 บาท ปัจจุบัน นำไปผนวกกับกองทุนอื่น ๆ อีก 6 กองทุน

- กองทุนเลี้ยงโคขุน จากยูนิเซฟ (Unisef) ผ่านพัฒนาชุมชน 95,000 บาท ปี 2533 นำไปผนวกกับกองทุนอื่น ๆ อีก 6 กองทุน

- กองทุนเลี้ยงโคขุน งบจาก อบต. 2541 เงินกองทุน 44,500 บาท ปัจจุบัน มีเงินทุน 48,950 บาท

- กองทุนปื๊ย จาก อบต. เงินทุนในปัจจุบัน 46,215 บาท

- กองทุนหมู่บ้าน อพป. เริ่ม 2528 ปัจจุบันมีเงินทุน 80,000 บาท สามารถนำเอากำไรของกลุ่มมาพัฒนาหมู่บ้าน

- กองทุนเลี้ยงโค ของเยาวชน เริ่ม 2533 ปัจจุบันมีเงินทุน 14,150 บาท งบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน นำไปผนวกกับกองทุนอื่น ๆ อีก 6 กองทุน
- กองทุนผู้ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ เริ่มปี 2536 เงิน 60,000 บาท งบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน แต่มีปัญหาสมาชิกกลุ่มในตอนเริ่มแรกมีจำนวน 30 คน (ถูกต้องตามเงื่อนไขของโครงการ) ได้นำเงินไปซื้อปุ๋ยให้สมาชิกมาจำหน่ายให้สมาชิก แล้วส่งใช้แต่ดอกเบี๋ยไม่ยอมให้คนอื่น ๆ กู้เจ้าหน้าที่ในระยะหลังก็ไม่ติดตามโครงการ
- กองทุนออมทรัพย์และธนาคารหมู่บ้าน บ้านทาทุ่งไผ่มีการดำเนินงาน ทั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่ได้รับการแนะนำโดยเจ้าหน้าที่พัฒนากร และ ธนาคารหมู่บ้านที่ได้รับการแนะนำ จากเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนในหมู่บ้าน มีเงินทุนประมาณกลุ่มละ 150,000 บาทนำมาให้สมาชิกกู้ยืม
- กองทุนชุมชน (SIF.) จากธนาคารออมสินมาดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ ป่าชุมชน 2542 เป็นเงิน 180,000 บาท เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดลำพูน โดยมีบ้านทุ่งยาวเป็นศูนย์กลางเครือข่าย

บ้านทาป่าเปา หมู่ที่ 6

ในอดีตชาวบ้านทาป่าเปาเป็นคนในเชื้อสายไตหลวง (เป็นชาวกลุ่มภาษา ไตลื้อสาขาหนึ่งที่อพยพมาจากเมืองหลวงในประเทศพม่า) ย้ายออกมาจากบ้านทาบลาดุก โดยก่อนหน้านั้น ได้ย้ายมาจากบ้านออนหลวง อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ มาตั้งชุมชนใหม่ ในบริเวณลุ่มน้ำห้วยทรายขาว ที่มีต้นเปา (ไม้เต็ง) เป็นจำนวนมาก ต่อมาได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “ทาป่าเปา”

ได้มี พ่อเฒ่าน้อยธิ พ่อเฒ่าน้อยขัด พ่อเฒ่าปู่ พ่อหนานโปธิ พ่อเฒ่าสุรินทร์

พ่อเฒ่าน้อยเทพ์ ลุงแปงคำ พ่อเฒ่าหนานเฮือน ได้ชักชวนกันมาจากบ้านทาบลาดุก มาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำทาสกับห้วยทรายขาว ฝากตะวันออกที่เป็นเขตเลี้ยงวัวเดิม ของชาวบ้าน เมื่อมีจำนวนคนมากขึ้นจึงได้สร้างวัดทาป่าเปา ในราว พ.ศ.2455 สร้าง โรงเรียนวัดทาป่าเปา พ.ศ.2482

รายนามผู้ใหญ่บ้าน

1. พ่อเฒ่าหนานเฮือน

2. นายตีบ โทธิเปา

3. นายเป็ง จำหงษ์

4. นายใจมา จันดีะดุก (กำนัน)

5. นายดี มโนชมภู 2487 -

6. นายแก้วมา โยดุก

7. นายดี มโนชมภู - 2519 (ครั้งที่ 2)

8. นายคำ อินเตจ๊ะ

9. นายสิงห์โต ยะสุยะ

10. นายอินสม ก้อนดุก

11. นายบุญเป็ง จันดีะดุก

12. นายสะอาด ยะสุยะ 2528 - 2539

13. นายสุวรรณ ประเปา 2539 - 2541

14. นายไพบุลย์ จำหงษ์ 2541 - ปัจจุบัน ต่อมาได้รับเลือก

เป็นกำนันตำบลทาบลาดุก

กองทุนในชุมชน

- กลุ่มออมทรัพย์จัดตั้ง ปี 2540 ปัจจุบันมีสมาชิก 104 คน เงินสะสมสะสม 120,570 บาท โดยผนวกรวมกับกองทุนปุ๋ย ที่ได้รับบจาก อบต.ทาบลาดุก ปี 2541 เงิน 41,510 บาท ปี 2542 ยืมเงินจากธนาคารออมสิน (สินเชื่อเพื่อการพัฒนาชนบท-สพช.) 500,000 บาท มาให้สมาชิกกู้ยืมในอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือน กำไรที่ได้รับในแต่ละปีหักกำไรครึ่งหนึ่งนำไปเป็นกองทุนในการพัฒนามูลบ้าน อีกครึ่งหนึ่งนำไปปันผลให้สมาชิกและค่าตอบแทนคณะกรรมการ ต่อมาในปี 2543 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบใหม่หลังจากที่มีการดูงานจากจังหวัดพะเยา โดยให้มีสวัสดิการของสมาชิกกลุ่มในด้านการรักษาพยาบาลวันละ 50 บาท แต่ไม่เกิน 5 วัน

- กองทุนโครงการหมู่บ้าน อพป. เงิน 80,000 บาท เริ่ม 2528 กำไรนำมาพัฒนามูลบ้าน

- กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน พ.ศ.2542 เงินทุน 280,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี(เลียนแบบการดำเนินงานจากกลุ่มบ้านทาสองท่า) แต่ให้สมาชิกไปประกอบอาชีพในหลายกิจการ กำไรจะนำมาจัดสรรให้คณะกรรมการ อีกส่วนหนึ่งนำมาพัฒนามูลบ้าน

- กองทุนกลุ่มสตรีแม่บ้าน กองทุนเกิดจากการลงหุ้นของสมาชิกกลุ่มแล้วนำมาให้สมาชิกกู้ยืม กำไรนำมาปันผล อีกส่วนหนึ่งเป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการ

- กองทุนชุมชน (SIF.) เพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ได้รับ อนุมัติเป็นเงิน 230,000 บาท เดือนพฤศจิกายน 2542 เป็นค่าอบรม ค่าดูงาน การดำเนินกิจกรรม รักษาป่า ค่าจัดซื้อวัสดุต่าง ๆ

- กองทุนเสริมประสิทธิภาพพืชไร่ จากสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นกองทุนซื้อปุ๋ย ให้สมาชิกกู้ นำไปประกอบอาชีพ กำไรนำไปพัฒนามูลบ้าน

บ้านทาสองท่า หมู่ที่ 7 - บ้านป่าตึง หมู่ที่ 13

การเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่ราบ ระหว่างลุ่มแม่น้ำทากับลำห้วยแม่ยอนหนวย ได้มีพ่อหนานขัด (โยพนัสลัก) ชาวไทยของบ้านทาป่าสักได้แต่งงานอยู่กับแม่หลวงนิลชาวบ้านเมืองจี แล้วพากันย้ายมาตั้งรกรากทำกินในบริเวณนี้ในราว พ.ศ. 2395 ร่วมกับเพื่อนบ้านทาป่าสักอีก ๔-๕ ครอบครัว ได้ตีเหมืองฝายทุ่งดินแดง และบุกเบิกป่าเป็นพื้นที่นา โดยบริเวณแถบนี้มีที่ดินทำเลดีอีกเป็นจำนวนมาก ที่สามารถบุกเบิกเป็นพื้นที่นา เนื่องจากมีการตัดต้นไม้ใหญ่ออกไปจากป่าโดยบริษัทสัมปทานทำไม้

ก่อนที่จะมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในบริเวณลุ่มน้ำห้วยแม่ยอนหนวย ได้มีชาวบ้านจากบ้านทาป่าสักเข้ามาช่วยกันตีเหมืองฝายขุดลำเหมือง เพื่อส่งน้ำเข้านาใหม่ ซึ่งถางป่าสร้างเป็นพื้นที่นา โดยได้สร้างฝายทุ่งดินแดง (ลูกฝายในปัจจุบัน 30 ครัวเรือน) กันลำห้วยแม่ยอนหนวย เป็นฝายใช้ไม้หลักตีขวางลำห้วยแล้ว ใช้หินทิ้งตามชอกไม้เพื่อทดน้ำให้สูงขึ้น หลังจากนั้นได้มีการชักชวนลูกนา จากบ้านทาป่าสักเข้ามาตั้งหลักแหล่งทำกินอยู่ใกล้ที่นาเพิ่มขึ้น จนสามารถจัดตั้งเป็นหมู่บ้านทาสองท่าในภายหลัง เมื่อมีแรงงานเพิ่มมากขึ้นก็ช่วยกันตี ฝายทุ่งแพะ ฝายผาโง้ม (ลูกฝาย 25 ครัวเรือน) ฝายกอดือ (ลูกฝาย 20 ครัวเรือน) ฝายทุ่งกระบอก (ลูกฝาย 15 ครัวเรือน) ฝายบวกลาสร้อย (ลูกฝาย 10 ครัวเรือน) นอกนั้นเป็นฝายลูกเล็ก ๆ อยู่เหนือน้ำขุนห้วยมีจำนวนนับสิบกว่าเหมืองฝาย เพื่อสร้างที่นาใหม่ตามสองฟากของลำห้วยแม่ยอนหนวย ที่มีลูกฝาย ไม่เกิน 10 ครัวเรือน ปัจจุบันได้สร้างฝายเป็นฝายคอนกรีตจำนวน 2 ฝายคือฝายกอดือ และฝายทุ่งแพะ [สัมภาษณ์: พ่อน้อยกระจ่าย ชัยดี๊ะ, อายุ 74 ปี (2468), 14 ก.ย.2542]

ในหมู่บ้านทาสองท่ามีการใช้ระบบเหมืองฝายตามแม่น้ำทา จำนวน 2 ฝาย คือฝายทาสองท่า ส่งน้ำให้ทุ่งนาทั้งสองฟากของแม่น้ำทา โดยสร้างขึ้นหลังจากสร้างฝายกอดือ โดยร่วมมือกับลูกฝายบ้านอื่น ๆ เช่นบ้านทาป่าสัก บ้านป่าตึง และบ้านทาทุ่งไผ่ เดิมลักษณะเป็นฝายพื้นเมืองแต่ในปี 2539 สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท(รพช.) ได้สร้างเป็นฝายคอนกรีตและคลองส่งน้ำ คอนกรีตข้างละ 2,500 เมตร อีกฝายหนึ่งคือ